МЕДИЦИНСКЭ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД! Ажалшадта туһа хүргэлгэеэ улам һайжаруулагты! Медицинын эрдэм ухаанай шэнэ туйлалтануудые ажал хэрэгтээ нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлэгты! (КПСС-эй ЦК-гай Уряануудһаа)

Улаан-Үдын депогой ехэ коллективтэ коммунис ажалай 460 ударник ажаллажа байна. Мүн тэды шэнээн хүн зон энэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэнэ. Мүнөө Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ зорюулагдаһан мүрысөөндэ предприятиин хүдэлмэришэд дээшэлүүлэгдэһэн уялга абажа, богонихон болзор соо ехэ ашаа шэрэхэ, горючи арьбалха гэхэ мэтын хэмжээнүүдые амжалтатайгаар ябуулна. Тепловоз гээшэмнай ганса машинистын оролдолгоһоо бэшэ ха юм, мүн слесарь болон электромеханигуудай оролдосын байха даа. Зураг дээрэ: Улаан-Үдын депогой слесарь И. Н. Шащин коммунис ажалай ударник, халаанай ахалагша.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 263 (10631) | 1964 оной ноябриин 5, четверг | Сэн 2 мүнгэн

АРАДАЙ ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГА—ХЭЗЭЭ БҮХЭНДЭ ШУХАЛА ЗОРИЛГО

Манай һаяхана Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй табадахи сесси боложо, «РСФСР-тэхи хүн зоной элүүрые хамгаалга болон медицинын хангалга, тэдэнние саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй 1964 оной июнийн 11-нэй тогтоолые бэелүүлхэ хэмжээнүүд тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Коммунис партиин, Совет правительствын үдэр бүриин анхарал оролдолгын ашаар манай республика дотор арадай элүүрые хамгаалгада айхабтар ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Эмнэлгын эмхи зургаануудай тоо хото городуудташье, хүдөө нютагуудташье эрид түргэн олошороо, тэдэнэй материальна-техническэ үндэһэ һуурин бэхижээ, тэдэнэр элдэб зүйлэй шэнэ шэнэ аппаратура болон түхеэрэлгэнүүдээр хангагданхай. Совет гүрэмнай элүүрые хамгаалгада жэлһээ жэлдэ улам бүри ехэ мүнгэ һомолон гаргашална. Врачнууд болон медицинын дунда мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд олоор үргэн гаранхай. Тэдэнэй тон олонхинь арад зонойнгоо элүүрые хамгаалга улам саашадань һайжаруулхын тулада эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллана, үүсхэл оролдолго гаргана, ажалшадай зүрһөө үнэн зүрхэнэй халуун баясхаланда хүртэнэ.

Тиигэбэшье республика дотор арадай элүүрые хамгаалгада ехэ дутагдалнууд бии байһаар. Эдэ дутуу дунданuудые түргэн усадхахын тулада түбхын түрүүндэ республикын Элүүрые хамгаалгын министерство, ажалшадай депутадуудай нютагуудтахи Соведүүд, фабрика болон заводуудай, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд шухала хэмжээнүүдые хараалха, бэелүүлхэ болоно. Энэ талаар бэелүүлжэ боломоор хэмжээнүүд яахадаашьеб бэелүүлэгдэнэгүй.

Олохон эмнэлгын эмхи зургаанууд үшөө хангалтагүйгөөр хүдэлнэ, хамаг бүхы арга боломжоёо хүсэд хэрэглэнэгүй, ажалдаа хайша хэрэгээр, харюусалга багатайгаар хандаха ушарнууд медицинын зарим хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө үзэгдэнэ. Үбдэһэн хүнние үбшэнһөөнь түргэн аршалха, медицинын али бүхы туһаламжа хүргэхэ, үбшэнтэндэ хайхарамжатайгаар хандаха гээшэ врач бүхэнэй, фельдшер бүхэнэй, медицинын хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй нангин уялга мүн. Эндэ хойрог ябадал гаргажа огто болохогүй.

Илангаяа хүдөө нютагуудта ехэ дутагдалнууд тохёолдоно. Колхоз, совхозуудай холын гүүртэ болон отарануудта хүдэлжэ байһан малшадта медицинскэ туһаламжа хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Врачнууд тэрээгүүр ходо ябажа, малшадай бэеын элүүрые шалгажа байха уялгатай аад, олонхи ушарта тиигэнэгүй. Хэрэгтэй болоходонь малшадта медицинын түргэн туһаламжа тэрэ дороо үзүүлэгдэнэ гэхын аргагүй. Гүүртэ болон отаранууд дээгүүр бишыхан антекэшье үгы байдаг. Нүүдэл амбулаторинишье ябадаггүй газарнууд олон. Эдэ бүгэдые колхозуудташье, совхозуудташье эмхидхэжэ болохо гү? Болонгүй яахаб! Медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна организацинуудай зүгһөө энэ талаар анхарал оролдолго гаргагдаха зэргэтэй.

Хүдөө нютагуудта санитарно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һула байһаар. Ажалшадай дунда иимэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагданагүй. Энэ асуудалаар элидхэл, лекци, хөөрэлдөөнүүд хомор байна. Санитарна үдэрнүүд һайнаар үнгэргэгдэнэгүй. Зарим айлнууд ехэ һалан байдалтай, хирэ тооһондоо даруулшоод байдаг, пол шалаяашье угаадаггүй шахуу, газаагуурхияашье сэбэрлэдэггүй. Мүнөө үедэ иимэ байдалые тэсэжэ байхын аргагүй. Холын отара болон гүүргэнүүд дээгүүр бани гэжэ байдаггүй. Тэндэ хэдэн арбаад хүн түхэреэн жэл соо шахуу һууна ха юм. Тэдэнэр хаана ошожо банида оролтойб? Энэ асуудалда анхарал хандуулхаар саг ерээ. Фермэ, отделени, бригада бүхэн, отара болон гүүртэ бүхэн банитай байха ёһотой. Энэ хадаа ажалшадай элүүрые хамгаалгада ехэ удха шанартай.

Мүнөө колхоз, совхозууднай шанга шадалтай, баян дэлгэр байдалтай болонхой. Тэдэнэр ажалшадай амаралтын байшангуудые, хүүгэдэй ясли болон саад сэсэрлигүүдые бариха дүүрэн аргатай. Олохон ажахынууд иимэ барилганuудтайшье болонхой. Үзэсхэлэн һайхан ой тайга соо, гол горхонуудай эрьедэ, аршаан булагуудай шадар, Байгал далайн хажуугаар амаралтын байшангуудые бариад, түхэреэн жэл соо, илангаяа зунай сагта, колхозниигуудые, совхозуудай хүдэлмэришэдые ээлжээ ээлжээгээр амаруулжа байха арга боломжо колхоз, совхоз бүхэндэ бии ха юм. Энээн тухайда бодожо үзэмөөр болоо. Тэрэшэлэн хүүгэдэй ясли болон саад сэсэрлигүүдые колхоз, совхозуудта бариха гээшэ имагтал эхэнэрнүүдые ажалда хабаадуулха гэһэн зорилготой бэшэ. Гансахан иигэжэ ойлгохо болоо һаа, буруу бшуу. Энэ хадаа түбхын түрүүндэ үхибүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ тон ехэ удха шанартай.

Тиихэдэ ажалай аюулгүйе сахиха, хүнүүдые ажалай ойһоо аршалха хүдэлмэри олохон газарта һула байһаар. Зарим колхоз, совхозуудта ажалай аюулгүйе сахиха талаар һэргылэмжын хүдэлмэриин һула байһан дээрэһээ аюулта ушаралнууд тохёолдоно, ажалшадай, илангаяа механизаторнуудай, үе мүсөө гэмтэхэ ябадалнууд үзэгдэнэ. Иимэ ушарнуудай огто үзэгдэхэгүйгөөр ажал хүдэлмэреэ эмхидхэхэ шухала.

Саашадаа ажалшадай элүүр энхые нарин нягтаар сахиха, арад зоной элүүрые хамгаалгын хүдэлмэри эрид һайжаруулха тухай асуудал илангаяа хурсаар табигдаха ёһотой, табигданашье. Энэ хэрэгтэ арадай элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэд — хэниинь хэн гэнэгүй бултадаа үльгэр жэшээ харуулха уялгатай.

Врачнууд, медицинын дунда мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд республика доторнай мүнөө дээрээ дутамаг байна. Энээнние мэлтаг бараад, арадай элүүрые хамгаалгын хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые далдалжа болохогүй. Бии байһан хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө ажалые зүбөөр эмхидхээд, баһа тэдээн тухай анхарал оролдолго гаргаад байбал, ехэ юумэ хэжэ болохо байһаниинь мэдээжэ. Теэд зарим аймагуудай тушаалта нюурнууд, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хадаа медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэ ёһотой туһа хүргэнэгүй, тэдэнние һайн байра байдалаар хангахые хүсэд оролдоногүй, эмнэлгын эмхи зургаануудые түргэнөөр, һайн шанартайгаар бариха хэрэгтэ анхарал табинагүй.

Арадай элүүрые хамгаалгада халуун анхарал хандуулха, энэ хэрэгые эрид һайжаруулха гээшэ элүүрые хамгаалгын бүхы эмхи зургаануудай, ажалшадай депутадуудай нютагуудтахи Соведүүдэй, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна организацинуудай шухалын шухала зорилго мүн.

АЛДАРТА ОКТЯБРИИН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ҮБЭЛЖЭЛ ЭДЭ БЭЛЭН ГҮ?

ХОЁР ОНДООГООР ХАНДАХАДА...

Зэдын үйлэдбэриин управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз хонин ажал ехээр эрхилдэг ажахынуудай нэгэн болоно. Энэ ажахы 20 мянга шахуу хонитой. Ганса эхэ хонидынь 14 отарада байрладаг. Колхозой хонидой ехэнхинь нарин, нарибтар нооһотойнууд.

Ахалагша хонишод Т. Я. Побоков, И. М. Лапин, К. А. Григорьев гэгшэдэй отаранууд зунай сагта нэгэ нютагта байрладаг юм. Тэдэнэр зундаа хонидоо һайнаар бэлшээжэ, ехээр таргалуулаа. Нэгэшье хонин гарзада ороогүй. Эдэ отарануудай эхэ хонид бултадаа саг болзортоо, шанар һайнтайгаар искусственна аргаар урэжүүлэгдэһэн байна. Техник-урэжүүлэгшөөр хонишод өөһэдөө ажалладаг.

Тэдэнэр үбһэ хуряалгын эхилхэлээр гэр бүлөөрөө энэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр ажаллажа, өөһэдынгөө хүсөөр 1200 центнер һайн шанартай үбһэ бэлдэхээ. Бэлдэхэһэн бүхы үбһэниинь хонидой үбэлэй байрануудта дүтэхэнэ тракторай шарга дээрэ һурилагданхай. Хонишодой хүсөөр 1500 центнер зелёнко бэлдэгдэжэ, түсэбынь хоёр дахин үлүүлэн дүүргэгдөө. Эндэхи хонишод силос даралгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байна. Тэдэнэй хонидто 250 тонно кукурузын силос бэлдэгдөө.

Дурсагдаһан гурбан отарануудай хонид Ангархай гэжэ нютагта үбэлжэдэг юм. Үбэлэйнь байранууд заһабарилагдажа бэлэн болгогдоо. Хонидойнь типовой байранууд сагаалагданхай, мүн һайнаар дулаалагдаа. Хонидто дэбдигдэхэ хохирынь намартаа хатаагданхай. Бүхы хашаа хорёонь һайнаар заһабарилагдаа. Хонишодой ажаһууха, амарха гэрнүүд заһабарилагдажа бэлэн болоо.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой бүхы хонишод үбэлжэлгэдөө һайнаар бэлдэнэ гэхын аргагүй. Тэдэнэй дунда даабарита ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандадаг хүнүүдшье бии. Колхозой 1-дэхи отделениин ахалагша хонишон Г. И. Москвитинай отарынхид үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ эхилээдүй байһаар. Тэрэнэй отара мүнөө болотор зунайнгаа байрада байрлана. Хонидынь Сургазан нютагта үбэлжэхэ аал, тэндэхи дал, малшадайнь гэрнүүд заһабарилагдаагүй зандаа. Нёдондоонойнь наг шэбхэ дал сооһоо гаргагдаагүй, үбэлэйнь байрада үмхэшье үбһэн зөөгдөөгүй. Сабшагдаһан зелёнконь мүнөө болотор һурилагдангүй хэбтэһээр, саһанда даргдашоо. Энэ отарада гурбан хүн ажалладаг. Тэдэнэй нэгэниинь хонидоо адуулаад, нүгөөдэ хоёрынь үбэлэйнгөө байрые заһабарилха дүйсэд аргатай. Теэд ажалаа тиигэжэ эмхидхэнэгүй. Отарые даагша нүхэр Москвитин «үбэлэйнгөө байрые үглөөнһөө заһабарилжа эхилхэмнай» гэһээр үнихэн болобошье, хэлэһэн үгэнүүдынь хэрэг дээрээ бэелүүлэгдэнэгүй.

Зэдэ голой урда бэедэхи Сургазан нютагта байрладаг үшөө гурбан отарын хонишод үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл тэсэлэнгүйгөөр унжагайруулна. Тэдэнэй байранууд, хашаа хорёонь задагай зайлан зандаа. Иимэ ябадал яахадаа ушарааб? Нэн түрүүн зарим хонишод харюусалгата ажалдаа халирхай муугаар хандана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Колхозой түрүү хонишод үбэлжэлгэдэ эртээнһээ бэлэдхэжэ, ажал хүдэлмэреэ сагай дулаанда хэжэ дүүргэжэрхёо ха юм. Колхозой хонишодой ажалдаа хоёр ондоогоор хандадагые мэдэжэ байбашье, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа главна зоотехник В. М. Колмаков, ямаршье хэмжээ абангүй, «нюдэ балай, шэхэ дүлии» болоод ябадагынь гайхалтай.

В. КЛОЧИХИН,
«Зэдын үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР С. И. ХРОМЫХ ГЭГШЭДЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй НУЛЬТУРЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША ГЭҺЭН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Совет киное уран гоёор зуража тайлбарилха талаар олон удаан жэлдэ эдэбхитэйгээр хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Улаан-Үдэ городой «Прогресс» гэжэ кинотеатрай уран зураашан нүхэр **Хромых** Степан Ивлиевичтэ Буряадай АССР-эй Культурын габьяата ажал ябуулагша гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1964 оной ноябриин 3.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР А. Ф. ТКАЧЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудта олон удаан жэлдэ эдэбхитэйгээр хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө, 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Улаан-Үдын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин Мартын 8-най нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Ткачев** Аверьян Фроловичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1964 оной ноябриин 3.

ЭРТЭШЭ ХОНИШОД ИИМЭЛ ДАА

Хяагтын үйлэдбэриин управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд нийтын адууһа малай үбэлжэлгэдэ эртээнһээ бэлэдхэжэ эхилээ һэн. Үбэлжэлгэдэ Цороон гэжэ нютагай хоёр отарын хонишод һайнаар бэлэдхэбэ. Эдэ отарануудые дүршэлтэй хонишод Бавасан Цыбикдоржиев, Сергей Нохошкуев гэгшэд хүтэлбэрилдэг.

Эндэхи хонишод зундаа үбһэ хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, өөһэдынгөө хүсөөр 500 гаран центнер һайн шанартай үбһэ бэлдээ. Мүн 400-гаад центнер зелёнко хуряажа абаа. Бэлдэһэн үбһэ, зелёнконь хонидой үбэлжэлгын байрануудта зөөгдэнхэй.

Эдэ отарануудай хонишод зунай сагта хонидоо һайнаар бэлшээжэ таргалуулхын түлөө ехэтэ оролдоһон байна. Тиимэһээ эндэхи хонид бултадаа жэгдэ тарганууд.

Цороонэй отарануудай хонидой байра, хашаа хорёо, кормушканууд һайнаар заһабарилагданхай. Хонишодой ажаһууха, амарха гэрнүүд заһалдажа, дулаалагданхай.

— Энэ үбэлжэлгэдэ нёдондоонойхиһоо үлүү ехэ тэжээлтэйбди. Хонидnайшье хүсэ шадалаар һайнууд. Үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэжэ, хони хурьгадаа хоролтогүйгөөр ондо оруулхабди,— гэжэ Цороонэй хонишод мэдүүлнэ.

С. БИЛИКТУЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Москваһаа мэдээсэнэ

КУСТАНАЙН ТАРЯАШАДАЙ АМЖАЛТА

Гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэһэнтэйнь дашарамдуулан, Кустанайн областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые, бүхы ажалшадые КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршалба. Областиин совхозууд болон колхозууд Эхэ оронойнгоо амбаарта 207 миллион 810 мянган пуут таряа, тэрэ тоодо 181 миллион пуут шэнисэ тушаагаа. Эндэхи ажахынууд өөһэдыгөө үрэһэ хүрэнгөөр хүсэд хангаад, хамтын мал ажалда шухала хэрэгтэй орооһон тэжээлэй фондонуудые байгуулжа байна.

Кустанайн областиин ажалшад КПСС-эй XX, XXI, XXII съездүүдэй шиидхэбэринүүдые, партиин Программые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө саашадаа эрид шуун тэмсэхэбди, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгын хэрэгтэ зохихо хубитаяа оруулхын тула оролдолго хүсэлэнгэ гаргахабди гэжэ КПСС-эй Центральна Комитедые, Советскэ правительствые айладхал дотороо найдуулба.

КПСС-эй, ИТАЛИИН КОМПАРТИИН ТҮЛӨӨЛЭГШЭД УУЛЗАБА

Советскэ Союзай Коммунис партиин, Италиин Коммунис партиин түлөөлэгшэд октябриин 30—31-дэ, ноябриин 2-то КПСС-эй ЦК-да уулзаа. Эдэ уулзалгануудта КПСС-эй зүгһөө КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь М. А. Суслов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев хабаадаба. ИКП-гэй зүгһөө ИКП-гэй Хүтэлбэриин ба Секретариадай гэшүүн Энрико Берлингуэр, ИКП-гэй Хүтэлбэриин гэшүүд Паоло Буфалини, Эмилио Серени гэгшэд хабаадаа.

Хани барисаанай, үнэн сэхэ харилсаанай оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хоёр партиин ажал ябуулгын талаар шиидхэгдэхэ зорилгонууд туһаа һанал бодолоо зүбшэн хэлсэһэн, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй, мүнөө үедэхи тэрэнэй нэгэдэлдэ хабаатай асуудалнуудые хаража үзэһэн байна.

Эб найрамдалай түлөө, социальна ондо ондоо байгуулламжатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршохын түлөө тэмсэхэ, империализмда эсэргүү арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэмжэхэ, бүхы дэлхэй дээрэ демократиин, социализмын хэрэгэй түлөө тэмсэхэ гэжэ хоёр партиин эрид шиидэнхэй байһые дахинаа лаблан батална.

ХАНИ ХАРИЛСААГАА ХҮГЖӨӨЛГЫН АША ТУҺАДА

Конгын Республикада (Браззавиль), Африкын бусад гүрэнүүдтэ, тэрэшэлэн Африка түбидэхи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ Советскэ Союзай зүгһөө хани ёһоной, үнэн сэдьхэлэй дэмжэлгэ үзүүлдэг байһые конголез парламентаринар үндэрөөр сэгнэнэ гэжэ һаяхан тогтоһон бэеэ даанги энэ оронoй парламентскэ делегациин Советскэ Союзда айлшалһан тухай хамтын коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Энэ делегаци СССР-эй Верховно Соведэй уряалаар Советскэ Союзда ерэжэ, совет арадай ажабайдалтайнь танилсаа. Советскэ Союзда амгалан байгуулалтын асари ехэ дэлисэтэй байһые, коммунис общество байгуулхын тула совет арадай угаа ехэ эршэ зоригтойгоор ажаллажа байһые конголез парламентаринар тэмдэглэнэ гэжэ коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Делегациин хүтэлбэрилэгшэ Леон Ангор Конгын Республикада (Браззавиль) айлшалхыень СССР-эй Верховно Соведэй делегацине Национальна суглаанайнгаа үмэнэһөө урибa. Энэ уряалынь хүндэтэйгөөр зүбшөөгдэн абтаа.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН РАДИОГОЙ ҮДЭР

Агууехэ Октябриин 47 жэлэй ойн һайндэрые угтуулан, бүхэсоюзна радиогой зүгһөө союзна республикануудта үнгэрэгшэһэн радиофестиваль дүүрэнтэжэ байна. Фестивалиин эстафетые мүнөөдэр Россин Федераци угтан абаба.

РСФСР-эй радиогой үдэрэй түрүүшын дамжуулгануудай нэгэн болгогдон, «Үргэн даа, түрэл һайхан Россимнай» гэһэн дуунай концерт эмхидхэгдээ. Барилганууд, заводууд болон фабриканууд һаа, колхозуудай полиһоо репортажнууд дамжуулагдажа, һайндэрэй урда тээхи вахтада жагсаһан Совет Россин ажалшадай алдарта хэрэгүүдтэйнь радио шагнагшадые танилсуулаа.

Хабаровскын радио «Хамагтаа хүндэтэй город, Комсомольск хото» гэһэн дамжуулга бэлдэнхэй. Красноярскын радиогой дамжуулга дотор коммунизмын хэрэгтэ совет хүнүүдые элсүүлэн жагсаагша Сибириин баялигууд тухай хөөрэгдэнэ.

Россин Федерациин уран зохёолшодой, композиторнуудай зохёолнууд радиогоор дамжуулагдан ханхинаба. РСФСР-эй уран һайханай бүлгэмэйхидэй концерт табигдаа. «Юность» радиостанциин үдэшын хүгжэмэй программа доторынь «Россин аялганууд» гэһэн дамжуулганууд бии байба.

Ноябриин 4-дэ союзна республикануудай фестивалиин үшөө нэгэ үдэр Россин Федерацида зорюулагдаа. (ТАСС).

Буряадай АССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй V сесси

АРАД ЗОНОЙ ЭЛҮҮР ЭНХЭ БАЙДАЛЫЕ ҺАЙЖАРУУЛГА—БҮГЭДЭ НИИТЫН ХЭРЭГ

Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалгын министр нүхэр М. О. ПЕТУШИНОВАЙ элидхэлһээ

КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро совет арад түмэн шэн зоригтойгоор тэмсэжэ байна. Тиихэдээ коммунизмын материально-техническэ базын тулгуурине амжалтатайгаар байгуулна.

Ажалшадай ажана тэниглэн байдалай болон соёл культурын хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ талаар манай Коммунис парти болон Советскэ правительство түсэбтэ долоон жэлэй туршада дотор нилээд олон хэмжээнүүдые бэелүүлбэ. Тэрээнэй бодото жэшээнь юуб гэхэдэ, олохон хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин түлэһэ дээшэлүүлхэ, колхозниигуудта түлэгдэхэ гүрэнэй пенси тогтоохо тухай СССР-эй Верховно Соведэй сесси онсо шиидхэбэринүүдые батална абаһан, тэрэшэлэн эмнэлгын хүдэлмэри һайжаруулха тухай РСФСР-эй Верховно Совет түсхай тогтоол гаргаһан байна. Теэдшье манай социалис обществын эрхэ байдалда ажал болон элүүр энхэ хоёр хоорондоо таһаршагүй нягта холбоотой юм. Тэрэнэй аша туһаар бүхы талаараа хүгжэнги, дүрбэн тэгшэ хүн хүмүүжүүлэгдэнэ бшуу.

Хүн зоной элүүр энхэ байдалда тусхайлаа парти, правительствын зүгһөө ямар ехэ анхаралай хандуулагдадагынь манай республикын үльгэр жэшээ дээрэшье элихэнээр харагдана. Буряад оромнай анха сагта хаанта Россин дарлагданги хизаар байһанаа, һалбаранги социалис республика боложо мандаа. Совет засагай үедэ манай эндэ эмнэлгын эмхи зургаанууд 25 дахин, врачнууд болон эмнэлгын дунда мэргэжэлтэд 100 дахин олошорһон. Социально-культурна хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхын тулада жэлһээ жэлдэ улам ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдана. Гансахан 1964 оной турша дотор гүрэнэй бюджедһээ элүүрые хамгаалгада аяар 16.635 мянган түхэриг гаргашалагдаһан гэхэ гү, али энэнь 1958 онойхидо орходоо 55 процентээр ехэ байна.

Түсэбтэ долоон жэлэй турша дотор арадай элүүрые хамгаалга хүгжөөхэ тушаа КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1960 оной январиин тогтоолые бэелүүлхэ зуураа, манай республикын партийна, советскэ, ажахын болон профсоюзна эмхинүүд, арадай элүүрые хамгаалгын органууд болон эмхи зургаанууд яһала ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Тиихэдээ долоон жэлэй турша дотор хараалагдаһан бүхы хэмжээнүүд нилээд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Жэшээнь, хүдөө нютагуудай больницануудта 1958 ондо 1880 шэрээ табигдабал, тэрэнь 1964 ондо 2905 болгогдоһон. Мүн үнгэрһэн хугасаа дотор республика доторхи больница бүхэндэ оро шэрээнүүдэй тоо дунда зэргээр 46 хүрэтэр олошорһон байха юм. Тэрэшэлэн эмнэлгын эмхи зургаанууд шухала хэрэгсэлнүүдээр түгэс хангагдана. Мүнөө үедэ Буряад орон доторнай рентгенэй 154 аппарат, үбшэ тодорхойлхо 93 лаборатори, 63 физиокабинет, электрокардиографиин 18 кабинедүүд болон бусад хүдэлнэ. Баһа шүдэ аргалха поликлиникэ, физиотерапевтическэ зургаан, врачебно-физкультурна диспансер гэхэ мэтэнүүд Улаан-Үдэдэмнай нээгдээ.

Республиканска больницын 550 хүнэй эмнүүлхэ шэнэ байшан ашаглалгада оруулагдаба. Ивалга, Байгал-Худара, Усть-Баргузин, Онохой тосхонуудта, Худанай леспромхоздо больницанууд, Закаменск городто нарайлалгын шэнэ гэр, Хяагтын районой Боты тосхондо уушханай харяада аргалха шэнэ больница гэхэ мэтэнүүд баригдаба.

Мүнөө үедэ бии байгаа поликлиникэ болон амбулаторинуудта шэнэ арганууд нэбтэрүүлэгдэнэ, түсхай кабинедүүд нээгдэнэ, хүн зоннине улам һайнаар хангахын тула диспансерна арга хэрэглэгдэнэ. Эмнэгшэ бүхэн айл бүлэнэртэй улам хани дүтөөр харилсана.

Республика доторнай шүдэ аргалха хүдэлмэри һайжараа. Тиимэ эмнэлгын 78 кабинедүүдтэй болообди. Шүдэнэй протез табиха 18 лаборатори бии. Холын фермэ болон гүүртэнүүд, предприятиин һалбаринууд дээгүүр шүдэ эмнэхэ нүүдэл амбулатори ябажа байдаг. Тэрэмнай мүнөө жэл аймагай центр болон городуудта бултандань шахуу ябажа ерээ. Зарим участогуудта шүдэнэй протез табиха лабораторинууд хүдэлжэ эхилхэнь. Закаменск городто стоматологическа поликлиникэ нээгдэхэнь.

Хүн зоной ажана тэниглэн байдалай һайжарһанай, соёл культурын дээшэлһэнэй, медицинын хангалтын нарижаһанай аша туһаар хүнүүдэймнай бэеын элүүр нилээд һайжараа. Россин Федерациин бусадшье республикануудта шэнгеэр манай Буряад орон доторшье хүн зон түргэнөөр үдэнэ, улам ута наһа наһална, бэе муутай болохо ябадал эрид үсөөрнэ. Мүнөө үедэ манай хүн зон анха дунда зэргээр 32 наһа наһалдаг байгаа һаа, мүнөө 68-ые наһална. Революциин урда тээхидэ орходоо нарай нялха үхибүүдэй гарзалха ябадал найма дахин үсөөрөө.

Республика доторнай маляри, трахомо, сифилис гэхэ мэтын үбшэнүүд үндэһөөрөө усадхагданхай. Харин эшэргэнээн, халуун үбшэн гэхэ мэтын халдабарита аюулта үбшэнүүд үльгэр түүхын домог болонхой.

Махабадай культура, үйлэдбэриин гимнастика гэхэ мэтэ совет хүнүүдэй ажабайдалда үргэнөөр нэбтэрнэ. Жэшээнь, манай республика дотор мүнөө үедэ 90 гара мянган хүн физкультура эдэбхитэйгээр эрхилнэ. Энэмнай 1953 онойхидо орходоо хоёр дахин олон гээшэ. Физкультура болон спорт эрхилэгшэдтэ туһаламжа үзүүлхын тула байгша оной июнь һара соо Улаан-Үдэ хотодо врачебно-физкультурна диспансер байгуулагдаа юм.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

ПОЛИТИЧЕСКЭ ҺУРАЛСАЛ.

ЗАЛУУ ПРОПАГАНДИСТЫН ТҮРҮҮШЫН ХЭШЭЭЛ

Хүдэлмэриин үдэр дүүрүүтэй байба. Сагаан халаадтай врачнар, фельдшернүүд, мүн элүүрые хамгаалгын бусадшье хүдэлмэрилэгшэд Яруунын аймагай больницын ординаторска тээшэ шамданад.

— Зомнайшье сугларба, хэшээлээ эхилхэмнай, — гээд үнинэй фельдшер коммунист Цыдэн Гуруев мэдүүлбэ.

Ординаторска дотор һаруул, **дулаахан. Хэдэн** стол **табяатай. Хүн** бүхэн һууряа эзэлнэ.

Залуухан врач Эльза Гавриловна Ардонова **пропагандистаар томилогдоһоор мүнөөдэр** эгээл түрүүшынгээ хэшээл үнгэргэхэ байба. Пропагандистын ажалай айхабтар хүндэтэй, харюусалгатайе тэрэ һайтар ойлгоно. Институтда врачай эрдэм мэргэжэл шудалха зуураа, мүн марксизм-ленинизмын хүсэд һайн бэлэдхэлтэй болохо гэжэ нилээд оролдодог байгаа. Тэрэ хүсэл оролдолгонь Эльза Гавриловнагай мүнөө врач болоод байхадань ехэ туһатай байба.

Энэ намар врач Ардонова пропагандистнуудай аймагай семинарта байлсажа, политическэ һуралсалай энэ жэлдэ үзэхэ шэнэ программатай танилсаһан, өөрынгөө урда табигдаһан зорилгонуудые ойлгожо абаһан, теориин болон методикын талаар хэдэ хэдэн лекцинүүдые шагнаһан юм.

Тэд түрүүшын хэшээл гэдэг бүришье түбэгтэй ха юм. Хэлэһэн юумыенни олон хүн шагнаха, үгэ бүхэнииенни ухамайлжа үзэхэ. Өөрөө хэршье ойлгожо байгаа һаа, харин ойлгоһон юумэеэ хүндэ ойлгуулха шадабари хэрэгтэй.

— Зай, нүхэд марксистско-ленинскэ теориие тон гүнзэгыгөөр шудалха, **орон дотороо коммунизм байгуулгын, мүн** дэлхэйн **социалис системын** хүгжэлтын гол шухала **асуудалнуудые** тодо һайнаар **ойлгожо абаха,** коммунис **болон хүдэлмэришэнэй** партинуудай **мүнөө** үе **сагай** стратеги болон **тактикатай танилсаха** гэһэн **зорилго** политическэ һуралсалай шэнэ жэлдэ коммунистнуудай, комсомолнуудай, мүн бүхы ажалшадай үмэнэ табигдана, — гээд пропагандист хөөрөөгөө эхилбэ.

Удаань пропагандист түрүүшынгээ хэшээлэй темэ нэрлээд, удааханаар өөрөө удхалан хөөрэжэ захална. Пропагандистын хөөрөөе бултандаа шэмээгүйгөөр, ехэ анхаралтайгаар шагнанад.

Мүнөө саг үемнай капитализмһаа социализмда дамжан орожо байһан саг үе, ондо ондоо ниитын байгууламжатай хоёр системын хоорондоо тэмсэжэ байһан үе, бүхы дэлхэй дээрэ социализмын, коммунизмын илан мандажа байһан үе болоно гэжэ пропагандист хөөрэнэ. Коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй түлөөлэгшэнэрэй Зүблөөнүүд дээрэ 1957 ондо, мүн 1960 ондо баталан абтаһан программна документнүүдые, тиихэдэ КПСС-эй Программа дотор үгтэһэн тайлбарилгые пропагандистын тодоор мэдэхэ байһые энэ хөөрөөн гэршэлнэ.

Зүгөөр социализмын замда бүхы дэлхэйн **хүн зоной хэды** шэнээнэйнь **мүнөө ороод байһые** харуулһан **тоо, баримта тэрэнэй** дурдаа **хадань, ямар оронуудай** социализм **байгуулжа байһые** һануулжа **үгөө хадань хөөрөөниинь** бүри **ойлгосотой болож**о үгэхэ байгаа.

Пропагандист **мүнөө** үеын **гол шэнжэ тэмдэг тухайда тогтон** хэлээ. Анха түрүүшынхиһээ мүнөө саг үемнай юугээрээ илгаатайб гэхэдэ, социализм гээшэ нэгэ ороной хилээр хизаарлагдаад лэ байхаа болижо, хэдэн олон оронууд дотор байгуулагдажа, мүнөө дэлхэйн социалис системэ болон хүгжэжэ байна. Энэ хадаа мүнөө саг үеымнай гол шэнжэ тэмдэг, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй гол туйлалта, марксизм-ленинизмын толотомо илалта мүн. Үшөө нэгэ илгаань юуб гэхэдэ, дэлхэй дээрэ колониальна системэ бутаран хосоржо байна гэжэ Эльза Гавриловна хөөрөөгөө саашань үргэлжэлүүлнэ.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй түүхэтэ илалтануудые туйлаха хэрэгтэ дэлхэйн социалис системэ шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ гэжэ пропагандист ехэ зүб хэлэбэшье, мүнөө үеын гол зүрилдөөн тухайда, капитализм **социализм хоёрой хоорондохи зүрилдөөн тухайда пропагандист** юушье дурдабагүй. **Энэ хадаа** пропагандистын ехэ дутагдал **болоно.**

Саашань бүхы дэлхэйн **коммунис хүдэлөөнэй** гол **хараа шугам тухай асуудал** дээрэ **пропагандист** тогтон **хөөрэнэ. Эб найрамдалай, социализмын,** демократиин **түлөө олон түмэн арадуудай тэмсэл тухайда тэрэ хөөрэжэ** үгэбэ.

Социализм, коммунизм байгуулга дэлхэйн социалис системые **улам** бэхижүүлжэ, уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй болон **национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй бата найдабарита түшэг тулгуури болож**о үгэнэ. Социализм байгуулжа байһан оронууд ажахыгаа амжалтануудаар айхабтар ехэ нүлөө капитализмын дарлалта доро ороһон байһан арадуудта үзүүлнэ гэжэ пропагандист тэмдэглэбэ.

Зүгөөр социализмын дэлхэйн ажахыгаа, соёл культураяа хүгжөөлгэдөө туйлаһан амжалтануудые харуулһан диаграмма гү, али харуулан ойлгуулха нагэшье зэрэгсэл нүхэр Ардонова хэрэглэбэгүй.

Энэ темээр заняти үнгэргэхэдөө дэлхэйн политическэ карта һурагшадай урда үлгөөтэй байха байгаа. Дэлхэйн социалис системын туйлалтануудые, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй илалтануудые политическэ карта дээрэ тэмдэглэн харуулжа үгэбэл, кружогто хабаадагшадта бүри һонор, тодо болож**о** үгэхэ байгаа гэжэ һанамаар.

Залуу пропагандистын энэ түрүүшын хэшээл юрэнхы удхынгаа талаар зүбөөр, ойлгосотойгоор үнгэргэгдэбэшье, методикын талаар хэдэ хэдэн дутагдалнуудтай байба. Эгээл ехэ дутагдалынь гэхэдэ, хэшээлэй үедэ пропагандист өөрөө хөөрөөд лэ, харин олоной хабаадалгатай хөөрэлдөөн болож**о** шадаагүй.

Тиимэ дээрэһээ, манай һанахада, илангаяа залуу пропагандистын түрүүшынгээ хэшээл үнгэргэхын урда тээ тэрэниие дүй дүршэл ехэтэй ондоо пропагандистын хэшээлдэ байлгалсаха хэрэгтэй байгаа. Тиигэбэл залуу пропагандист методикын талаар дүй дүршэл халан абаха аргатай байха һэн. Гадна үйлэдбэриин управлениин партийна комитедэй политическэ һуралсалай кабинет илангаяа методикын, ондоогоор хэлэхэдэ, хэшээл хайшан гэжэ үнгэргэхэ тухай асуудалаар залуу пропагандистнуудай тусгаар семинар хаа-яа болоод лэ үнгэргэдэг байгаа һаань, тэдэндэ ехэл туһа болохо һэн.

Ц. МИТЫПОВ.

Ярууна.

Буряадай монтажна управлениин электрогагнууршад Анатолий Иванцов Тимофей Дорофеев хоёр шэлэй механизированнэ заводто ажаллаха зуураа, һараһаа һарада амжалта туйлана.
Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ЛВРЗ. Локомотив суглуулгын цехэй бригадир Владимир Агафонов тухай эндэхид һайн мэдэхэ. Энэ хүмнай коммунис ажалай ударник, арадай дружинын гэшүүн, үдэшын һургуулиин һурагша. Мүнөө Октябриин һайндэрэй урдахи мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хибаадилсана.
Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Жэшээ болохонь жэншэдгүй

КОММУНИС АЖАЛАЙ

Промышленна предприяти, барилгын организаци, колхоз, совхозуудай хүдэлмэришэдэй олонхинь коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһууха мүрысөөндэ оролсожо, шэнэ шэнэ амжалта туйлаха гэжэ оролдоно. Ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэд республикынгаа ажалшадтай хамта абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлбэ.

Коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһууха хүдэлөөнэй ниитын харалгын дүн һаяар согсологдожо, республикын коммунис ажалай ударнигуудай слёт дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ юм. Энэ слёдто хабаадалсаха эрхэ олохын түлөө мүрысөөн улам эршэмтэйгээр дэлгэрээ, тэрээндэ хабаадагшадай тоо олоноршоо.

Модо бэлэдхэлэй, болбосоруулгын предприятинуудай хүдэлмэришэдэй олонхинь коммунис ажалай түлөө мүрысөөндэ оролсожо, амжалта туйлан ажаллана. Харалгын үедэ энэ мүрысөөндэ шэнэ шэнэ коллективүүд оролсоо. Хандагатайн, Байгалай леспромхозуудай, Сэлэнгын модоной баазын хүдэлмэришэд коллективээрээ коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэлсэхэ гэһэн уялга абаһан юм. Ой модоной предприятинуудай 11-ниинь, тэрэ тоодо Хандагатайн, Хүртэйн, Хандагайн, Байгалай, Сэлэнгын модоной баазын, Буряадай мебель, модо болбосоруулгын комбинадай, мүн Хяагтын, Кабанскын, Үсть-Хүрбын, Улаан-Үдын модоной ажахынуудай коллективүүд коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэнэ. 578 цех, бригада, халаан энэ хүдэлөөндэ хабаадалсана. Ой модоной промышленностиин 2984 түрүүшүүлдэ, 129 цех, участок, бригада, халаанда коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой.

Замаймнай залуурнад гэжэ суурхаһан үйлэдбэриин түрүүшүүл—бага комплексно бригадын бригадирнууд И. У. Иванов (Хүрбын леспромхоз), И. К. Сорокин (Байгалай бааза), А. П. Кудряшов (Хандагатайн леспромхоз) болон бусад эршэтэ ажал хэрэгээрээ суурхахаһаа гадна, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ, бусадта һайн жэшээ харуулна. Хандагайн леспромхозой Наранай модо бэлэдхэлэй пунктынхид хэдэн жэлэй туршада һайнаар хүдэлжэ, коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргые бодото ажал хэрэгээрээ харюулжа ябана. 250 хүнһөө бүридхэгдэһэн энэ коллектив ажалай, ниитын журам эбдэхэ ябадал үни усадхаа. Коллективэй олонхинь элдэб янзын һуралсалда хабаадалсажа, юрэнхы бэлэдхэлээ, техническэ мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ. Горхоной леспромхозой, Онохойн модоной комбинадай шпала хюрөөдэдэг заводуудай коллективүүд харалгын үедэ коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Коммунис ажалай түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөе бүри эршэтэй, нүлөө ехэтэй болгохо хэрэгтэ түрүү дүй дүршэлэй һургуулинууд һайн нүлөө үзүүлээ, үзүүлжэшье байна. Социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй, түрүү дүй дүршэл шудалха һургуули олоор эмхидхэһэ-

ХОНГЁО СУУРЯАН

нэй ашаар леспромхозуудта, модо болбосоруулгын предприятинуудта **ажалай бүтээсэ горитойгоор дээшэлүүлэгдэжэ, абаһан социалис** уялга бодотоор дүүргэгдэжэ байна.

Үйлэдбэриин культура һайжаруулха асуудалда харалгын үедэ ехэ анхарал хандуулагдана. Предприятинуудай цех, участогууд, модо отололгын газарнууд гуримтай болгогдожо байнхай. Модошодой ажаһуудаг тосхонууд ногооруулагдаа, **культурно-ажаһуудалай гэр байшан**гууд заһабарилагдаа, болбосон болгогдоно.

Туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амархагүйн, мүнөөдэрэйхиһөө үглөөдэр бүри һайн үрэ дүн харуулхын тула мэргэжэл шадабаряа улам, дээшэлүүлхэ, шэнэ арга, түрүү дүй дүршэл шудалха хэрэгтэй. Ходо һуралсажа, шэнэ юумэ шудалжа, ажалдаа хэрэглэдэг түрүүшүүлэй амжалта туйладаг байһаниинь мэдээжэ. Энээниие мэдэрһэн модошод һуралсалай энэ жэлые эмхитэйгээр эхилээ. Хэрбээ нёдондо юрэнхы бэлэдхэлэй һургуули, техническэ минимумэй кружогуудта 836 хүн хабаадалсадаг байгаа һаа, байгша ондо тэдэнэй тоо мянга гаран болоо. Октябриин һайндэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэжэ оролдожо байһан олон модошод 10 һарынгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ.

Республика дотор эмхидхэгдэһэн коммунис ажалай мүрысөөнэй энэ харалга олон хүдэлмэришэдэй хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэжэ байна. Коммунис ажалай түлөө хүдэлөөнэй үүргэ, нүлөө дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин арга боломжо элирүүлэн хэрэглэхэ талаар олон дурадхал харалгын үедэ оруулагдаа.

Шэнэ ёһоор ажаллаха, ажаһуухын түлөө мүрысөөндэ бии байһан дутагдал харалгын үедэ элирүүлэгдэбэ. Ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзна организацинууд абаһан социалис уялгануудай дүүргэлтэдэ ёһотой анхарал хандуулнагүй газар элирүүлэгдэбэ. Мүн зарим газарта социалис мүрысөө ёһо тадыгаар эмхидхэхэ баримта үзэгдөө. Мүрысөөндэ оролсоһон зарим хүдэлмэришэд өөрын тусхай уялга абанагүй. Социалис уялгын дүүргэлтэ, мүрысөөнэй дүн саг соогоо согсологдоногүй. Ии баримта Худанай, Хориин, Хурамханай, Клюевскэ леспромхозуудта үзэгдэһөөр.

Хүдэлмэришэдэй өөрын тусхай уялгаа хэр зэргээр дүүргэжэ байһые саг соонь шалгаха, коммунис ажалай түлөө мүрысөөнэй дутагдал элирүүлэн усадхаха зорилго профсоюзна организацинуудай урда табигдана. Мүнөө үеын гайхамшагта энэ хүдэлөөе улам саашань дэлгэрүүлэн ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, гүрэнэй түсэб, абаһан социалис уялгануудые дүүргэхэ гээшэ мүрысөөндэ хабаадагшадай нэрэ хүндын хэрэг мүн.

М. ЧЕРНЫХ,
ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ.

КОМПОСТ, ШЭБХЭ ХЭРЭГЛЭХЭ ТУХАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Манай газетын тусхай корреспондент һаяхан хэдэн управлениинүүдтэ хонходожо, газарай хүрьһэ шанаржуулдаг элдэб компостын хүдөө нютагуудта хэр бэлдэгдэжэ, таряалангай, сабшалангай газарта наг шэбхын хэр гаргагдажа байһан тухай мэдэжэ абаа. Тиигээд управлениин мэргэжэлтэдтэй, колхоз, совхозуудай зарим хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэһыень доро толилбобди.

В. Серебренников (Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин начальник):

— Бүхыдөө гушан таба мянган тонно компост бэлдэгдэә. Торфо-минеральна компостоёо үдэр бүхэндэ 4 самосвал, тусхай тэргэтэй 6 трактораар шэрэнэ. 3 погрузчик хүдэлнэ. «Сибиряк» колхозойхид 300-гаад тонно компост шэрэжэ абаашанхай. «Восточные Саяны» колхоз һаядаа 5 машинаар шэрэжэ орохонь. Саянай совхоз 8000 тонно абаашаад байна. Кукуруза, хартаабха, орооһо таряа тариха газарта 2—3 тонноор обоохой болгон бүүлгэнэ.

Химиин туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэжэ, нютагай үтэгжүүлгэ яһала горитойгоор хэрэглэжэ һураһан, мүнөөшье хойто жэлэйнгээ ургасада барагаар бэлдэжэ байһан түнхэнэйхидэй амжалтаар урмашаад, Кабанскын управлени руу хонходобобди.

А. А. Данько: (Кабанскын управлениин главна агроном). Шэбхэ, шоройн компост 15 мянган тонно бэлдэгдэбэ гэхэ гү, али ехэнхинь, 13 мянган тонноньторфо-минеральна компост болоно даа. Түсэбымнай һурана гүт? Түсэбшье ойроо хүртэхэгүй ехэ даа. 50 мянган тонно.

Компост, шэбхэ хаана һайнаар бэлдэгдэнэ, гаргагданаб гэжэ гү. Тиимэ. Кабанскын совхоз 3000 тонно гаргаа һэн. «Заветы Ильича» колхозойхид баһал хэрэглэһэн байха. Шэбхэ хэдые гаргаабта гэжэ гү? 20 мянган тонно шэбхэ гаргаглаа гэхэдэ хамаагүй. Түсэбнай 127 мянган тонно.

Удаалуулан сэлгеэ номин Ярууна тээшэ эрьежэ, управлениин контородо Доржи Батомункуевич Жигмитовтэй—управлениин главна агрономой уялгые дүүргэгшэтэй уулзагдаа.

Д. Б. Жигмитов: Наг шэбхэ тухай хөөрэлдэхэмнай гү? Яруунамнайшье энэ талаар һайрхаха, һайбалзаха юумэгүй. Хэды хоногой саада тээ дээдынгээ зургаанһаа уялгата түсэб абаад байгдана. 150 мянган тонно шэбхэ гаргаха болонобди. Байза, шубуунай аргал 1 тонно гээшэ гү, 2 тонно үнэһэ суглуулагдаа. 40 мянган тонно компост бэлдээ һаамнай. маанадаа хүрөө юм aaб даа. хүрөөд үлүү гараха юм бэзэ. График гү? Юун тиимэ юумэ байха һэм.

Энэ асуудалаар үшөө нэгэ ажахын хүтэлбэрилэгшэтэй хөөрэлдэхөөр шиидээд, Хүдэриин совхозой директортэй уулзагдаа.

Н. Елизов:—Шэбхэ гү? 1,5 мянган тонно шэбхэ гаргаглаа. Шэбхэшье гэжэ даа, шэбхэ, шоройн компост гэлсэе. Хужарта гэдэг нютагта нэгэ газар шэлээд, 400 тонно шэбхэ зүндаа зөөгөөд гээшэбди. Тиигээд тэрэниие хахалаад, үшөө тэрээндээ фосфорно үтэгжүүлгэ нэмээбди. Тэрэнээ обоолжо, компост болгоо һэмди. Полидо, сабшаланда шэбхэ гаргаһан тухай асууна гүт? 8000 тонноо хүргэгдөө. Үшөө нэмэхэ... Тиимэ, 3000 тонно нэмэгдэхэ. Кукурузын, орооһо таряанай таригдаха газарта, нуга сабшаландашье гаргагдана. Нёдондо 2200 гектар сабшалангай га бүриһөө дүнда зэргээр 20 центнер, сутай луговод Павел Серебренников гектарай 35 центнер хүрэтэр үбһэ ногоо ургуулжа абаа һэн. Шэбхын шэмэ шүүһэн иимэл даа. Энээнээ һанажа, яһала оролдоно гээшэбди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: кочегар Далай Цыренов, оёдолой фабрикын мотористка Рита Сластина, нэгэдэхи хүүгэдэй яслиин хүмүүжүүлэгшэ Августа Татаурова Улаан-Үдын радиотелеграфистын курсада амжалтатайгаар һуралсана.
Ц. ТЫХЕНОВЭЙ фото.

КОММУНИЗМЫН ЖАБХАЛАНТА ШЭНЖЭНҮҮД

ССР-эй хэрэглэмжын ниитын жаса ба шэрэнэй хубаарилга

Манай орон дотор коммунис общество байгуулха асари ехэ түсэб амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Промышленность, хүдөө ажахые хүсэн түгэлдэрөөр хүгжөөһэнэй, мүнөө үеын эрдэм, наука болон техникын туйлалтануудай ашаар арад зоной һуудал байдал хэлбэришэгүйгөөр һайжаржа байна. **«Бүхы ажалшадай ажабайдалые эрдэм ухаанай эрилтын хэмжээр хайшан гээд эгээ хүнгэхэн, сэдьхэлээ хананги байдаг болгохо гэһэн зорилгодо зохилдуулан, ниитын үйлэдбэри болон продуктнуудай хубаарилгые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, тэрэниие энэ зорилгодо ёһотоорнь хандуулха арга имагтал социализм олгохо юм»**, — гэжэ В. И. Ленин хэлээ һэн. (Зохёолнуудай 5-дахи хэблэл, 36 том, 381 хуудаһан).

Коммунизмын замаар совет экономикын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһанайнь эгээл согсолхы дүн хэмжүүрынь национальна олзо доходой ургалта мүн болоно. Национальна олзо доход гээшэмнай социалис нөөсэлэлгын ба хэрэглэмжын жаса байгуулгын гансахан лэ эшэ үндэһэн болоно бшуу. Һүүлшын арбан жэлэй туршада национальна доход 2,3 дахин ехэ болоо, харин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар абабалнай — 93 процентээр дээшэлээ.

Социализмын үедэ бүхы национальна доход ажалшан арадта зорюулагдадаг. Харин капитализмын үедэ тэрэнэй барагсаан ехэнхи хубиие мүлжэгшэ ангинууд үбэршэлдэг юм. Хаанта Россида эгээл нимэ байһан. Оронойнь улад зоной оройдоол 16 процент болодог байһан капиталистнууд ба помещигууд, наймаалагшад ба баяшуул национальна доходой 75 процентыень «эдижэрхидэг» байгаа. Мүнөө үеын капиталис гүрэнүүдтэхи зонхилхы ангинууд национальна доходой 60 гаран процентые үбэршэлэн залгидаг шуу. Национальна олзо доход хубаарилха талаар «сүлөөтэ дэлхэй» гэһэнүүгээр нэрлэгдэдэг оронуудта «революци» болоо, тиигээд капиталистнууд ба хүдэлмэришэд адлирхуунаг эрхэ байдалда ажаһуудаг гэжэ тайлбарилхые оролдодог буржуазна экономистнуудай али бүхы һэдэлгэнүүдые бодото ажабайдал буруушаажа хаяжархиһан байха. Холбоото Штадуудта 10 миллион хүнүүд үгытэй ядуу байдалда ажаһуудаг гэжэ монополистнуудай орган болохо «Уолл-стрит джорнэл» газетэ үнгэржэ ерэхэдээ мэдэрхэ баатай болоо.

Илангаяа хүшэр хүндэ байдалда Америкын негрнүүд, жэжэ фермернүүд байдаг. «Орон доторхи бүхы үгытэйшүүлэй хахадынь шахуу хүдөө ажахын районуудта хүртэнэ» гэжэ США-гай конгрессто бэнэг эльгээхэдээ президент Джонсон бэшэхэ баатай болоо бэлэй. Тэдэнэй тоодо туйлай олон батрагууд, хюсууг хилээмээ хүшэхүрэхэ мүнгэнэй хойноһоо орон соогуураа зайгуултажа ябадаг саг зуурын хүдэлмэришэд, тэрэшэлэн үгырэн хосоржо, олон түмэн ажалгүйшүүлэй тоо нэмээжэ байдаг жэжэ фермернүүд оролсоно.

Капиталай эзэрхэжэ байһан дэлхэйдэ мүнөө хэдэн арбаад миллион «үлүү хүнүүд» тоологдоно. Жэшээлхэдэ, даншье һаа доогуур абтаһан мэдээнэй ёһоор, США-да 1956 ондо оройдоо ажалгүй 2,8 миллион хүнүүд тоологдог һаа, 1964 ондо 4,8 миллиондо хүрэһэн байха юм.

Ташха ондоо байдал социалис общество дотор үзэгдэнэ. Эндэ обществын бүхы гэшүүд ажаллаха эрхэтэй. Сүлөөтэ арадай зохёон байгуулхы эршэ хүсэн промышленность болон хүдөө ажахые хүгжөөхын тулада, эрдэм, наука, техникые дэбжээхын тулада хизааргүй үргэн ехэ арга боломжо нээжэ үгэнэ. Оронойнгоо эзэн болоһон арад зон баатар ажалаараа тоо томшоггүй ехэ баялигуудые, юрэнхы ниитын продукт байгуулна. Тэрэнэйнь шухалын шухала хубинь национальна олзо доход болоно бшуу. Энэ олзо доходһоо нөөсэлэлгын ба хэрэглэмжын жасанууд тогтоогдодог. Эдэ жасанууд социализмын үедэ нэгэл үг зорилгодо—хүнэй ажабайдал дүүрэн хангагданги, хүхюун жаргалтай болгохо, тэрэнэй творческо хүсэ болон мэргэжэл шадабариинь һалбаруулан хүгжөөхын тулада хэрэгтэй бүхы юумэ байгуулха үг зорилгодо зорюулагдана гээшэ.

СССР-тэ нөөсэлэлгын жаса (тухайлхада национальна олзо доходой дүрбэнэй нэгэ хуби) үйлэдбэриие улам саашадань хүгжөөн үргэдхэлгэдэ, **культурно-ажаһуудалай предприятинуудые барилгада, нөөсэ байгуулгада** хэрэглэгдэдэг. **Национальна доходой** гол хубинь — хэрэглэмжын жаса хоёр зорилгодо: социалис үйлэдбэриин хүдэлмэрилэгшэдэй хэһэн **ажалай түлөөһэндэ ба обществын** али бүхы хэрэглэмжэ хангалгада хэрэглэгдэдэг. Хэрэглэмжын жасын һүүлшынь хубиһаа гүрэмнай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын гаргашануудта, ажалай хүсэ **абахаяа** болиһон хүнүүдтэ, үндэр наһатайшуулда ба инвалидуудта түлэгдэхэ пенсидэ, үбшэлһэнэй, нарайтай болоһоной, мүн олон үхибүүтэй ба үхибүүтэй аад, ганса бэе эхэнэрнүүдтэ түлэгдэхэ тэдхэмжэдэ болон ниитын бусад хэрэглэмжэдэ зорюулдаг.

Хүдэлмэрилэгшэдэй хэр ехэ ажал хэһыень хараадуулан, хэрэглэмжын ниитын жасаһаа пенси түлэгдэдэг, хүнүүдэй үбшэлхэдэ, нарайлха болоходо тэдхэмжэ үгтэдэг. Хэнэйшье мэдэһээр, хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон колхозшигуудта үгтэхэ пенси, тэдхэмжэ хадаа ажалшадай салин хүлһэнһөө бүридэдэггүй ниитын жасаһаа түлэгдэдэг. Гэхэ зуура, обществын гэшүүдэй абаха пенсиин хэмжээн тэдэнэй хэһэн ажалайнь хэмжээнтэй, шанартай сэхэ холбоотой, тэдээнһээ дулдыдадаг шуу.

Материальна баялигуудай элбэг дэлбэг болотор, ажал гээшын бүхы хүнүүдэй амин шухала түрүүшын эрилтэ болотор хүнүүдэй хэрэглэмжынь зэргээр хубаарилха коммунис гол ёһондо орожо бирагдахагүй.

«Коммунизм тээшэ дабшаха бүримнай хэрэглэмжэдэ зорюулагдадаг ниитын жасаһаа хүн зоной хубиин хэрэглэлынь улам ехээр хангагдадаг болохо. Хубиин хэрэглэмжэ хадаа хэһэн ажалай зэргээр үгтэдэг хубиин түлбэриин дээшэлэгшэһээ үлүү түргэнөөр ехэ болохо юм» гэжэ КПСС-эй Программа соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Коммунис обществын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулжа дүүргэхэ багта хэрэглэмжын ниитын жасанууд арад зоной олзо доходой, тухайлхада, хахадынь болохо байна. Энээнэй эсэстэ общество хадаа үхибүүдые, ажалай хүсэ абахаяа болиһон бүхы хүнүүдые удаа дараалан өөрынгөө тэдхэмжэдэ абаха, хүнүүд түлөөһэгүй байрада байдаг, түлөөһэгүй транспорт хэрэглэдэг болохо юм.

Партиин Программа соо хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ. Мүнөө хэрэглэмжын ниитын жасын ашаар 65 миллион шахуу хүнүүд (бүхы һургуулинуудай болон курсануудай һурагшадые оруулалсан) түлөөһэгүйгөөр һуража байдаг. Хэрбээ 1939 ондо 16 миллион шахуу совет эрхэтэд дээдэ ба тусхай дунда һургуулитай байгаа һаа, 1964 оной эхин багаар 72,4 миллион гэхэ гү, али 4,5 дахин олон хүнүүд иимэ һургуулитай болоһон байха. Энэ ямар удхатай гээшэб? Манай орон дотор ажалхадаг хоёрдохи хүн бүхэн дунда гү, али дээдэ һургуулитай болонхой ха юм.

Ниитын жасануудай мүнгэнһөө элүүрые хамгаалга түлөөһэгүйгөөр бэелүүлэгдэдэг, 26 миллион үлүүтэй хүнүүдтэ пенси түлэгдэдэг. СССР-эй Верховно Соведэй июлиин сессиин шиидхэбэриин ёһоор хүдэлмэришэд ба алба хаагшадта түлэгдэдэгтэл адляар хүдөө нютагуудай ажалшад пенси абадаг болохо байна. 1965 онһоо эхилээд, гүрэн ба хүдөө ажахын артельнүүд 6,5 миллион шахуу колхозшигуудые пенсеэр хангадаг болохо юм. Ниитын жасануудай ашаар ороной хүдэлмэришэд ба алба хаагшадта түлөөһэтэй амаралта үгтэдэг, саг зуура ажал хэжэ шадахаяа болиходонь — тэдхэмжэ үгтэдэг, 5,5 миллион шахуу һурагшад стипенди абадаг гэхэ гү, али түлөөһэгүйгөөр хамтын байрада байдаг; 12 миллион үлүүтэй хүнүүд жэл бүри пионернүүдэй лагерьнүүдтэ амардаг, санаторинууд ба амаралтын байшангуудта амардаг, аргалуулдаг; . 10 миллион үлүү үхибүүд саадууд болон яслинуудта байдаг; олон үхибүүтэй ба ганса бэе 6 миллион шахуу эхэнүүд гүрэнэй тэдхэмжэ абадаг юм.

Бэе махабадай хэмжээ ябуулганууд горитой мүнгэ зөөри гаргашалагдадаг. Тэрээнэй эсэстэ һүүлшын 10 жэлэй турша соо манай орон дотор физкультурнигуудай тоо 16,8 миллионһоо 32,8 миллион хүнүүд хүрэтэрөө олошороо. Эрдэм ухаанай болон культурно-гэгээрэлэй туйлай олон эмхи зургаанууд, организацинуудые гүрэмнай тэдхэжэ байдаг.

Хэрэглэмжын ниитын жасанууд саг үргэлжэ ехэ болож**о** байһанай ашаар манай орон дотор гэр байра үзэгдөөгүй ехэ барилга хэгдэдэг гээшэ. Һүүлшын 10 жэлэй турша соо Советскэ Союзай городууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта 17 миллион үлүүтэй квартиранууд, хүдөө нютагуудта 6 миллион шахуу гэр байранууд баригдаа. 108 миллион хүнүүд шэнэ гэрнүүдээ толлоһон һайн гэр байрануудта нүүжэ ороһон юм. Ондоогоор хэлэбэл, энэмнай ороной бүхы хүн зоной хахадынь шахуу болоно.

Тиимэ болохолоороо, манай орон дотор хэрэглэмжын ниитын жасанууд бүримүһэн арад зоной ашаһуда хэрэглэгдэдэг гээшэ.

К. ЛАРИОНОВ,
экономикын эрдэмэй доктор.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной ноябрийн 5.

Буряадай АССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй V сесси

АРАД ЗОНОЙ ЭЛҮҮР ЭНХЭ БАЙДАЛЫЕ ҺАЙЖАРУУЛГА—БҮГЭДЭ НИИТЫН ХЭРЭГ

Нүхэр М. О. ПЕТУШИНОВАЙ элидхэлһээ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

...хыза оньһожоруулга, автома...лта гэхэ мэтые нэбтэрүүлһэ...ша туһаар үбшэлхэ ябадал ни...үсөөрөө гэжэ тэмдэглэмээр.

...дэлмэришэдэй бэеын элүүрые ...лха талаар Тимлюгэй цемент...эй заводто ехэхэн юумэ хэг... Тэндэ ороходо һаруул, гэрэл... арюун сэбэр аад, газаагуурнь ...үүлагдаһан байдаг. Цехүүдынь ...эн заһабарилагдана. Олохон ...нинүүд оньһожоруулагдана. Тэ...эн шалэй, «Электромашина» ...бусад заводуудта таатай зохид ...байдал олгогдонхой.

...бэшье Улаан-Үдын нарин сэм...фабрикада, Зэдын комбинадта, ...предприятинуудта ехэхэн ду...лнууд үзэгдэнэ.

...иг сэбэрэй-ажаһуудалай өрхэ ...лай хангалтагүй байһанай әсэс... Хяагтын, Шергинскэ, Чисаанын, ...ханай болон Кабанскын совхо... үбшэлхэ ябадал бусадһаа ...о үзэгдэнэ.

...дын үйлэдбэриин управлениидэ ...рые хамгаалгын хуули ёһо ха...үүлха баримтанууд элирүүлэг...һэн. Тэндэ, жэшээнь, Ториин ...оодо наһа бэеэ гүйсөөдүй ухи...үүдые хоро хэрэглэхэ хүдэлмэридэ ...һон байха юм.

...ын хото-гэдэһэнэй үбшэн олохон ...нүүдтэ үшөөл дэлгэрэнги зан... Энээнэй гол шалтагаан юун бо...б гэхэдэ, уһа голнуудые, эдеэ ...ой газарнуудые арюун сэбэр ...лха тушаа зарим ажахынуудай ...бэрилэгшэд анхаралаа огто ...үүлдаггүй байна.

...нэ гол горхонуудай — Үдэ, Сэ..., Зэдэ, Сухэ, Хёлго, Турка, Бар..., Хурбэ, Худан, Хэжэнгэ гэ...тын мүрэнүүдэй уһан илангаяа ...лагдана. Жэшээнь, мяханай ...лай болон нарин сэмбын ...тын үйлэдбэриин орхидоһотой ...хүсэд сэбэрлэгдэнгүй сэхэ Үдэ ...н уруу хаягдана бшуу.

Тэрэшэлэн жэжэн котельнэнүүд... боложо, Улаан-Үдымнай агаар ...й сэбэр байдаггүй. Мүн уһа ...үдхаха түхеэрэлгэнүүд саг бол... соогоо ашаглалгада оруулагдана... Энээн тушаа Зүүн-Сибириин ...тэхоодо, харьяата министерство болон ведомствонуудта шангахан эрилтэ табихаар болоо.

Ургажа ябаа улаан бургааһан—эдир залуу үетэнэй элүүр энхые хамгаалха гэшэ бүгэдымнай анхарал доро байна. Эндэ һэргылэмжын болон хинан шалгалгын хүдэлмэри гол үүргэ дүүргэнэ. Нарай ухибүүдые түрүүшын һараһаа эхилээд харалсаха, тэдэндэ туһаламжа үзүүлхэ тушаа гүрэмнай жэлһээ жэлдэ ехэхэн мүнгэ зөөри гаргашална. Больницануудта оро шэрээнүүдэй тоо, хүүгэдэй консультацинууд олошорно. Манай республика дотор хэрбээ хүүгэдэй эмнэлгын эмхинүүдтэ 1958 ондо 855 оро шэрээнүүд байгаа һаа, 1964 ондо 1315 болгогдоо бшуу. Гадна республиканска больницын дэргэдэ хүүгэдэй тусхай отделени тогтоогдоо.

Тэрэшэлэн хүдөө аймагуудта ехэхэн барилга хэгдээ. Нарай нялха ухибүүдые эмнэхэ хэрэгтэ манай министерствээр 1964 ондо 46 мянган түхэриг гаргашалагдаа. Врач-педиатрнууд сооһоо М. Ф. Корягина, Г. Н. Мажутова, Л. С. Малакшинова, Н. С. Сажинова, Н. Е. Константинова болон бусад илангаяа шалгарна.

Гэбэшье хүүгэдые эмнэхэ мэргэжэлтэднай хүдөөгэй районуудта үшөөл дутамаг байһаар.

Республика доторнай хүүгэдэй эмхи зургаанууд үсөөлэнэ. Колхоз болон совхозуудта хүүгэдэй ясли болон саадууд ажахын кампаниин үедэ нээгдэһэн болоод лэ хаагдашана. Олохон нютагуудта тиимэ эмхинүүд огто үгышье зандаа байха юм.

Энээн тушаа элүүрые хамгаалгын, гэгээрэлэй министерствэнүүд, предприятинуудай, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд онсо анхарал хандуулха ушартай. Тиихэдээ ямар нэгэн ажахын кампани харааа абаха бэшэ, харин эдир залуу үетэниие яажа зүбөөр хүмүүжүүлхэ тушаа онсо анхарха ёһотой.

Наһаар горитойхон болоһон зарим ухибүүд махабадайнгаа талаар һула байдаг. Жэшээнь, шалгалтада ороһон 1000 ухибүүдһээ 114 ухибүүд нюдэ муутай болоһон байба. Иимэрхүү дутагдал зайсуулхын тула классуудые гэрэлтэй һаруул болгохо шухала. Тэрэшэлэн олохон һургуулинуудта спортивна зал үгы байһаар.

Эхэнэрнүүдые эмнэхэ талаар һүүлэй жэлнүүдтэ яһала ехэ юумэ хэгдээ. Тиихэдээ тусхай консультацинууд эмхидхэгдэжэ, больница болон отделенинүүд байгуулагдажа, шэнэ аргануудые амжалтатайгаар нэбтэрүүлэгдэнэ.

Гэбэшье илангаяа Улаан-Үдэ, Хяагта городуудта нарайлалгын гэрнүүдтэ, гинекологическа таһагуудта оро шэрээнүүд олоор дутана.

Хүдөө нютагуудта элүүрые хамгаалалга һайжаруулха тушаа жэлһээ жэлдэ ехэ анхарал табигдана. Түсэбтэ долоон жэлэй турша дотор хүдөө тосхонуудтахи больницануудта оро шэрээнүүд хоёр дахинһаа үлүүгээр табигдаһан, тэндэ шэнэ түхеэрэлгэнүүдшье яһала абаашагдаһан байна. Врачнуудайшье тоо 14 процентээр олошороо. Энээнэй ашаа туһаар эмнэлгын хүдэлмэри зарим талы һайжараа. Гэбэшье дутагдалнууд үшөөл олон. Энэмнай нэн түрүүн юуб гэхэдэ, районой тубэй больницануудые барилга ехээр нобшорно. Жэшээнь, Мухар-Шэбэр, Петропавловка, Тарбагатай болон бусад тосхонуудтахи больницанууд мүнөө хүрэтэр үргэдхэгдэнэгүй. Тэндэхи нютагай Соведүүд шиидхэхы хэмжээнүүдые абанагүй. Гадна больницануудые томодхохо хэрэгтэ ехэ һаад тойбо ушаруулагдана. Тэрээн дээрэһээ шалтагаалжа, шухала түхеэрэлгэнүүдые ашаглаха, түрүү аргануудые нэбтэрүүлхэ хэрэг удаарна.

Жэжэ больницануудые нэгэдхэхэдээ нютагай эрхэ байдал заатагүй хараада абтаха ёһотой.

Саашадаа хүдөө ажахын кампанинуудай сүлөөтүй үедэ тэндэ эмнэлгын эмхи зургаануудта городойхид туһа заабари үгэжэ байха болоно.

Хүдөөгэй медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэ бодотоор туһалхын, тэндэ үбшэнтэниие саг болзор соонь элирүүлхын тула медицинскэ экспедицинүүдые эльгээдэг болообди. Тиимэ экспедици 36 мэргэжэлтэдһээ бүридүүлэгдэжэ, Захааминай аймагта ошожо ерээ.

Һүүлэй үедэ хүдөө нютагуудта хирургическа, акушерско-гинекологическа, терапевтическэ болон бусад тусхай эмнэлгэ яһала һайжаруулагдана. Гэбэшье түйлаһанаараа һанаагаа амарангүй, бодото ажал хүдэлмэридөө шэнэ онол аргануудые улам зоримгойгоор нэбтэрүүлхэ ёһотойбди. Холын малшадые хангахын тула нүүдэл амбулаторинуудые хэдэ хэдэн аймагуудта эмхидхэхээ байнабди. Мүн бусадшье түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхээр хараалангхайбди.

Дүй дуршэлөө халан абалсахын тула зүблөөн-семинарнууд, нүүдэл медицинскэ советүүдые үнгэргэжэ эхилээбди. Иимэ зүблөөн Мухар-Шэбэрэй аймагай Бэшүүрэй түбэй больницада үнгэргэгдөө һэн. Тэндэ сугларалгшад түрүү нүхэдэй дүй дуршэлтэй танилсаһан, участково больницануудые болон фельдшерско-акушерскэ пунктнуудые, колхоз болон совхозуудай фермэнүүдые ошожо хараһан байха юм. Тиихэдээ фермэнүүд болон эдеэ хоолой предприятинуудта ариг сэбэр сахиха талаар дүй дуршэлыень илангаяа һонирхоо бэлэй. Энэнь мүнөө юрэнхы дээрээ согсологдожо, бусад бүхы аймагуудта нэбтэрүүлэгдэнэ. Гадна Мухар-Шэбэртэ хүдөө ажахын али нэгэн кампаниие үгтүүлжэ, оһол аюулһаа бэеэ зайсуулха тухай медицинын конференци үнгэргэгдэдэг. Тэндэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, инженер-техникүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Гэбэшье нютаг бүхэндэ иимэ хүдэлмэриин ябуулгададаггүй байһаниинь халагламаар.

Ариг сэбэрэй культура дээшэлүүлхэ хэрэгтэ олониитэ, санитарна эдэбхитэд эхэнэрэй болон пенсионерэй советүүд, комсомолой болон профсоюзай эмхинүүд үшөөл һулаар хабаадуулагдана. Тосхон һууринуудта, худалдаа наймаанай ба эдеэ хоолой эмхинүүдтэ недели бүхэндэ ариг сэбэрые шалгажа байгаа һаа, ашаг туһань үгаа ехэ байха һэн. Тэрэшэлэн томодхогдоһон гүүртэ болон отаранүүдта банинуудые барюулха асуудал эдэбхитэдэй хабаадалгатайгаар шиидхэгдэхэ ёһотой.

Эмнэлгын хэрэгтэ олониитые үргэнөөр хабаадуулжа шадаһан газарта үбшэлхэ, оһол аюулда орохо ябадал тон үсөөнөөр үзэгдэнэл.

Манай эмнэгшэд санитарно-гигиеническэ эрдэмые хүн зоной дунда үшөөл һулаар дэлгэрүүлнэ. Энэ аймагай радиоузел хэрэглэгдэнэгүй шахуу. Мүн клубүүдтэ болон малай ажалай фермэнүүдтэ лекци, хөөрэлдөөнүүд үсөөнөөр үнгэргэгдэнэ.

Республиканска санитарна гэгээрэлэй байшан үшөөл биража хүдэлнэгүй, советско-партийна, комсомольско болон партийна органуудтай, культурын болон гэгээрэлэй министерствэнүүдтэй нягта холбоо байгуулнагүй.

Арадай элүүрые хамгаалха хэрэгтэ һүүлэй үедэ мүнгэ зөөри улам ехээр һомологдоно. Жэшээнь, долоон жэлэй турша дотор 4000 мянган түхэриг хараалагдаһан һаа, үнгэрһэн 5,5 жэлэй турша дотор 2777 мянган түхэриг гаргашалагдаад байна. Энэнь 74,8 процент болоно. Зүгөөр хэрбээ хараалагдаһан мүнгэ зөөрэе бултыень саг болзор соонь гаргашалаад байгаа һаа, бүришье ехэ үрэ дүн түйлаха байгаабди.

Барилга дээрэ угаа нозог нобшо ябадал үзэгдэнэ. Энэ хадаа барилгын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй хайхарамжагүй дээрэһээ болоно. Жэшээнь, Хориин больницые «Бурятцелинстрой» трест 1964 ондо барижа дүүргэхэ аад лэ, айхабтараар үнжагайруулна. Закаменск городто мүн лэ 220 хүнэй һууритай больница барилга удаарна. Иимэрхүү баримтанууд бусадшье районуудта үзэгдэнэ.

Барилгын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд саашадаа энэ дутагдалнуудаа дары зайсуулха бэзэ. Юундэб гэхэдэ, больницануудай материальна түхеэрэлгые һайжаруулхын тула барилгын хүдэлмэри саашадаа улам үргэнөөр ябуулагдаха болоно. Тээдшье имагтал һайн байра байдал түхеэржэ шадабад, хүн зоной элүүрые хамгаалгын хүдэлмэри улам һайжаруулжа шадаха байнабди.

Һүүлэй табан жэлэй турша дотор эмээр аргадалга эли бодо һайжараа. Энэ табан жэлэй турша дотор аптекоуправлениидэ эд бараанай эрьесэ 1 миллион 250 мянган түхэригөөр гэхэ гү, али 59,5 процентээр нэмэһэн байна. Мүн шэнэ шэнэ эмүүдшье олоор абтаа. Гансахан 1963 оной турша дотор 3615 мянган түхэригэй медицинскэ эд бараан, тэрэ тоодо 110 мянган түхэригэй шэнэ түхеэрэлгэнүүд наймаанда гараа.

Уушханай ханяада, зүрхэ һудалай, эльгэнэй болон бусад үбшэнүүдые эмнэхэ эмүүдээр бүхы эмхинүүднай мүнгөөр жэлдэ хүсэд дүүрэнээр хангагдаа. Медицинын түхеэрэлгэнүүдшье гүйсэдөөр абтаа. Республикымнай аптекэнүүд ажал хүдэлмэридөө шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлнэ: үндэр наһатай болоһон гү, али тулама үбшэн хүнүүдтэ гэртэнь эм абаашажа үгэнэ, захиһан эмүүдэйнь ороһон тухай открытка бэшэжэ дуулгана, телефоноор захил абана.

Гэбэшье фармацевтнууд олоор дутана, зарим аптекэнүүд муу гэр байра соо байрлана.

Мүнөө үедэ республика доторнай арба гара мянган хүдэлмэрилэгшэд арадай элүүрые хамгаалха хэрэгтэ жагсана. Энэнь 1958 онойхидо орходоо 2 мянган хүнөөр олон болоно бшуу. 1153 эмнэгшэд коммунис ажалай ударнигай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Тэрэшэлэн олохон эмхи зургаанууд бүхы коллективээрээ тэрэ үндэр нэрэ зэргын түлөө тэмсэнэ.

Гэбэшье зарим эмнэлгын хүдэлмэрилэгшэд хүн зоной эрилтые үшөөл гүйсэдөөр хангадаггүй, эбсэшэгэ зан заншал гаргадаг байна. Ушар тиимэһээ элүүрые хамгаалгын министерство, профсоюзай эмхинүүд, нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомүүд эмнэлгын хүдэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлхэ тушаа онсо анхарал хандуулха ушартай.

Зарим аймагуудта медицинын мэргэжэлтэд удаан саг соо тогтожо хүдэлнэгүй. Юундэб гэхэдэ, тэдэндэ ажаһуудалай гэр байрын таатай зохид эрхэ байдал олгогдоногүй бшуу. Энээн тушаа мүн лэ тусхай анхарха шухала.

Саашадаа элүүрые хамгаалгын хүдэлмэриие эрид һайжаруулха хэрэгтэ олониитые үргэнөөр хабаадуулха шухала.

Бии байгаа дутагдалнуудаа сүм усадхахын, саашадаа бүри һайнаар хүдэлхын тула республикын эмнэлтын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхы хүсэ шадалаа гамнангүй элсүүлхэ байһаниинь дамжаггүй.

★

Медицинын түйлалтануудые хүн зондо тайлбарилан ойлгуулха, үбшэнһөө яажа уридшалан һэргылхэ талаар республиканска больницын коллектив ехэхэн хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Врачнууд эмнэлгын талаар олоной дунда лекци, элидхэлнүүдые үнгэргэжэ байхаһаа гадна, радио болон хэблэл шадамараар хэрэглэдэг юм. Больницын таһагууд бүхэндэ, үбшэнтэниие хүлеэн абадаг таһалга сооньшье элүүр мэндын булангууд эмхидхэгдэнхэй. Тэндэнь санбюллетень, «Врачай зүбшэл» гэһэн хуудаһанууд, плакадууд гаргагдажа байдаг юм. Зураг дээрэ: медсестра В. Пичугина элүүр мэндын буланда шэнэ хуудаһа бэлэдхэжэ байна.

★ ★

Депутадуудай хэлэһэн үгэнүүдһээ

...элидхэлэй һүүлээр үгэ хэлэлгэн ...ээ.

...амгһаа түрүүлэн депутат **З. Б. ...ева** (Заудинска һунгуулиин ...руг) үгэ абахадаа, совет хүн зо... элүүр мэндые хамгаалха талаар ...ай коммунис парти, социалис ...н угаа ехэ анхарал хандуулна ...

Буряадай АССР-эй элүүрые хам...ха министерство, аймагай болон ...дуудай ажалшадай депутадуу... Соведүүд арад зоной элүүрые ...алха хэрэгтэ нилээд амжалта... туйлаа. Республикымнай ...рые хамгаалгын материальна ...за үргэдхэгдөө, врачнууд болон ...ын дунда мэргэжэлтэнэй тоо... яһала олошороо. Хүн зоной ...о мэндые хамгаалха хэрэгтэ ...агай һайнаар ажаллажа, һайн ...түн түйлаһан, зоной дунда нэрэ ...өөрөө алдаршаһан эмшэ врач... илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ ...хүдөөгөөрнай олон болоо. Ком... ажалай коллективэй, ударни...ай хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө ...хэ хүдэлөөн медицинын хүдэл...лэгшэдэй дунда улам үргэдэ...о байна.

Гэбэшье элүүрые хамгаалха ажал ...тамнай үшөөл нилээд дутагдал... бии байһаар гээшэ. Эдэ дутаг...уудай гол шалтагаанниинь гэхэдэ, ...ки аймаг, район болон городуу... эмнэлгын газарнууд зохихо тоо... врачнуудаар хангагдаагүй, врач...ай оронда фельдшернүүд ажал..., тиигээд тэдэнэшье дуталдажа ...а юм. Амбулатори, поликлиникэ, ...шерскэ пунктнууд олонхи ...та байраар болон зэр зэмсэг ...аар тон мууса хангагданхай. ...лгын зарим газарнуудта ээлжээ ...ль ехэтэй байһаар. Һургуулиин ...үүдэй элүүр энхэ байдалые саг ...жэ шалгажа байха ябадал ба... анхарагдана. Хүн зоной дунда ...г сэбэрэй болон үбшэнһөө урид...ан һэргылхэ тухай ойлгуулламжын ...лмэри хангалтагүй ябуулагда... Илангаяа хүдөө аймагуудтахи ...лгын газарнуудтахи рентген, ...терапевтическэ болон бусад ...атуранууд түйсэд ашаглагда...гүй.

Элүүрые хамгаалха министерст..., медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй ...офсоюзай обком эмнэлгын эрхим ...тай эмхи зургаануудай түрүү ... дуршэлые шудалан нэгэдхэжэ, ...эниие дэмжүүлэн тарааха хэ...тэ анхаралаа багаар хандуулна.

Арад зоной элүүрые хамгаалха, ...инын эмхи зургаануудай хү...эриие саашадань улам хүгжөөн ...аруулха ябадал тансахан элүү...е хамгаалха эмхи зургаануудай ...эг бэшэ, харин бүхы партийна, ...тскэ, профсоюзна, ажахын болон ...итын эмхинүүдэй зорилго мүн ...оно.

Депутат **Б-Н. Т. Аюров** (Витимэй һунгуулиин округ) ендэр дээрэ га...ба.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ нютагай ...дүүдэй болон ажахын эмхинүү...й залуун дэмжэлгын ашаа туһаар ...

...даа. Жэшээнь, Хүртэйн, Сулхарын больницанууд ашаглалгада оруулагдаа, Удинск, Тээгдэ, Чисаана тосхонуудтахи эмнэлгын эмхи зургаанууд үргэдхэгдөө. Дээдэ Худанда болон Дээдэ Хэжэнгэдэ шэнэ больницанууд түлэг баригдажа байна. Хэдэ хэдэн тосхонуудта хүүгэдэй саад болон яслинуудые бодхоогообди.

Үбшэнһөө һэргылэмжын хүдэлмэри яһала зарим талы һайжаруулагдаа. Малшад, механизаторнууд, модошод болон бусад хүдэлмэрилэгшэд диспансерна туһаламжа абана. Аймагай болон Хэжэнгын больницануудай дэргэдэ нүүдэл амбулаторинууд эмхидхэгдэжэ, холын малшадые хангана. Энэ үнгэрөөшэ 9 һарын турша дотор тэдэмнай мал ажалай 70 гаран точконуудаар ябаа. Холо ажаһуугшад амбулатори болон больницануудта хамагһаа урид, ямаршье ээлжээгүйгөөр туһаламжа абана.

Элүүрые хамгаалха талаар аймсоведэй дэргэдэхи саг үргэлжын комиссинхидай үүсхэлээр үбшэнһөө һэргылэмжын тусхай үдэр—четверг тогтоогдонхой. Энэ үдэр врач, фельдшернүүд тосхон һууринуудта, үйлэдбэриин газарнуудта ошожо, үбшэнтэндэ туһалдаг, ариг сэбэрэй хэмжээнүүдые бэелүүлдэг.

Үйлэдбэриин объектнуудта санитарна 56 пост байгуулагдаа.

Гэбэшье дутагдалнууд бии. Олохон медпунктнуудынай байра муутай. Иимэшье һаа, совхозуудай болон леспромхозуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд барилга эрхилэлгэһээ гү, али заһабарилгын хүдэлмэриһөө өөһэдыгөө али болохоор зайсуулхын хойноһоо оролдодог.

Һүүлэй жэлнүүдтэ жэжэ участково больницанууд хамтадхагдажа байдаг. Энэ муу бэшэ юм аабза. Гэбэшье энээниие министерствынхид бурууугаар ойлгожо, зарим һайн түхеэрэлгэтэй больницануудые хаалгажархина. Жэшээнь, Загастай тосхондо (1800 хүн ажаһуудаг) 1940-өөд онһоо хойшо хүдэлдэг больницые хаалгажархёо. Бидэ—райсоорхин бурууушаагаа һэмди. Теэд бүтэһэн юумэ байхагүй. Баһа бусадшье больницануудынай энэ мэтээр хаагдажа байна. Энээниие гурмшуулха саг тулажа ерээ,—гэжэ нүхэр Аюров эрилтэ табиба. Мүн аптекэнүүдтэ шухала эм дом таһалдадаг, зарим томо тосхонуудта аптекэнүүдые шэнээр нээхэ шухала болоһон тухай депутат һанамжалба.

—Медицинын эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулхын тула нютагай Соведүүд, тэдээнэй саг үргэлжын комиссинууд болон санитарна эдэбхитэд хамаг хүсэ шадалаа хандуулха байха,—гэжэ нүхэр Аюров найдуулба.

Депутат нүхэр **О. В. Макеев** (Улаан-Үдын Свердловско округ) юу хэлээб?

— Байгаалиие хамгаалга элүүрые хамгаалгатай сэхэ холбоотой. Гэбэшье энэ хэрэг олохон ушарта хэрэгсээгдэнэгүй. Жэшээнь, Прибайкалиин промышленна райондо тусхай шалгалтануудые бүлэг депутадууд эмхидхээ һэн. Тиихэдэ юун элирээ һэн бэ гэхэдэ, тэндэ бии байгаа предприятинууд агаарай арюун сэбэр байха тушаа анхаралаа огто табидаггүй, заводой үрхэнүүдһээ гараһан утааһаа суудхэ бүхэндэ 300 тонно эһэ тортог агаарые бузарладаг, үрхэнүүдтэ эһэ тооһо шүүрэжэ абаха түхеэрэлгэнүүдшье тодхогдоогүй байба. Эдэ дутагдалнууд оролдолгымнай ашаар усадхагдаба. Гэбэшье үшөөл 30—40 тонно эһэ тортог агаарта гарадаг зандаа гээшэ ха.

Тэрэшэлэн байгаалиие хамгаалгада һомологдоһон мүнгэ зөөри хүсэдөөр ашаглагданагүй. Жэшээнь, уһа арюудхаха түхеэрэлгые «Электромашина» заводойхид ехэ удаанаар барина,—гэбэ.

Депутат нүхэр **С. М. Хабалов** (Павловска һунгуулиин округ) нийслэл Улаан-Үдэ дотор арадай элүүрые хамгаалгын барилганууд тухай дурдажа, баһа ямар шэнэ онол аргануудай нэбтэрүүлэгдэжэ байһан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Тиигээд дутагдалнуудаа элирүүлхэ зуураа, город дотор хото гэдэһэнэй үбшэ һэргылхэ хүдэлмэри үшөөл һула гэжэ тэмдэглэбэ.

—Мүн халдабарита уушханай ханяадатай хүнүүд стационарна эмнэлгэдэ бултааран хандуулагданагүй. Улаан-Үдэдэ уушханай ханяада эмнэхэ эмхинүүдые нэгэ газарта бүлэг болгон барья һаа һайн бэлэй. Тиигээ һаа туберкулёзно больницашье городой хажуу тээ гаража үгэхэ һэн.

Железнодорожно райондо больницанууд ехэ үйтан, таарамжагүйнүүд... Үбшэнтэн тиимэ газарта яагаад һайнаар эмнүүлхэ гээшэб. Саашадаа баряа һаа, имагтал типовой больницануудые бариябди гэхэ байнаб.

Мүнөө хүрэтэр ниислэлэймнай психоневралгическа диспансер үгы.

Медицинын мэргэжэлтэд дуталдана. Тиимэ байхада, горздравые алгаад, минздраваархид эмнэгшэдые иишэ тиишэнь һэлгэжэ һэдхэжэ байха юм, — гэжэ нүхэр Хабалов шүүмжэлбэ.

Депутат нүхэр **Г. В. Мункоева** (Ленинскэ һунгуулиин округ) удаалан үгэ абахадаа, кадрнуудые эрижэ хандаба.

—Хүдэриин зонодо мүнөө хүрэтэр шүдэ аргалдаг врач үгыбди. Энээн дээрэһээ шалтагаалжа, олохон хүнүүд аяар Хяагта хото ерэхэ баатай болоно, ажалһаа һаатана,—гэжэ онсолон ажаглаба.

—Арад зонойнгоо элүүрые сахин хамгаалха, тэдэнэй ариг сэбэрэй культурые дээшэлүүлхэ талаар республикымнай медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд бага бэшэ амжалта түйлаанхай,—гээд депутат **Д-Н. Т. Раднаев** (Хориин һунгуулиин округ) үгөө эхилнэ.—Энэ зүблөөн хэлэлсэгдэжэ байгаа асуудалнай тон шухала, харюусалгатай асуудал. Дутагдалнууд болон шиидхэгдээгүй хэрэгүүдшье үшөөл олон гэшэ. Тиимэһээ би хоёрхон асуудал дээрэ тогтожо үгэ хэлэхэ байнаб.

Хүдөөгэй ажалшадай ариг сэбэрэй культурые дээшэлүүлхэ тон шухала хэрэг болоно. Хэнэйшье мэдэһээр һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө тосхонуудтахи байдал ехээр хубилаа. Тэндэ мүнөө үеын үйлэдбэриин олон тоонэй байранууд, ажаһуудалай эмхинүүд байгуулагдаа. Хүдөөгэй ажалшадай байра байдал эрид һайжаруулагдаа. Холын фермэнүүд дээгүүр бэлбэсон тухалтай хамтын байра, культбазанууд, шэнэ гэрнүүд түхеэрэгдэжэ, ажалшадай материальна ажаһуудалай хэмжээн дээшэлээ. Хүдөөгэйхидэй ариг сэбэрэй культура үргэхэ талаар ажал яһала ябуулагдадаг болоо.

Гэбэшье республикымнай колхоз, совхозуудай мал ажалай фермэнүүд дээгүүр олонхи ушарта ариг сэбэрые сахиха хэрэг үшөөл һула, дорой хэбээрээ байна гэжэ сэхыень хэлэхэ хэрэгтэй. Яруунын, Зэдын, Хориин, Хяагтын үйлэдбэриин управленинүүдэй колхоз, совхозуудай малшад, илангаяа холын фермэ, гүүртэнүүд дээгүүр бүришье бохир муухай байдаг ябадал үзэгдэнэ. Теэд түс аймагуудай медицинын эмхи зургаанууд, элүүрые хамгаалха министерствын хүдэлмэрилэгшэд, партийна болон соведэй эдэбхитэд иимэ дутагдалые хаража байгаад, энээндэ хайша хэрэгээр хандадаг байха юм. Минии һанахада, колхоз, совхоз, малай фермэ бүхэндэ ариг сэбэрэй тусхай үдэр тогтоожо, малшадай байрануудые, үйлэдбэриин газарнуудые олониитын зүгһөө түсгаар шалгуулжа байха ушартай. Шалгалтаар элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые зайсуулха, ариг сэбэрые сахидаггүй, бохир муухайгаар байгшадта засаг захиргаанай талаһаа хэмжээ абажа байха—иимэ гурим тогтообол һайн һэн гэжэ һанагдана.

Энэ үбэлэй үедэ малай үбэлжэлгын байра бүхэндэ (тэндэ хоёрдшье гү, али олоншье хүн ажалладаг хамаагүй) заабол бани баригдаха ёһотой. Энээниие түс сессиин тогтоолдо оруулхые би дурадхаха байнаб. Бани бариха ажал тиимэшье хэсүү хэрэг бэшэ ха юм. Эндэ ехэ гаргашиа хэрэгтэй бэшэ. Болхознигуудай, олониитын хүсөөр бүтээжэ болохо. Мүн ариг сэбэрэй бусад барилгануудые эрхэ бэшэ ябуулха хэрэгтэй.

Аймагай Соведүүдэй гүйсэдкомойхид малшадай ажаһуудалай асуудалые саг үргэлжэ анхаран шудалжа байха ёһотой. Республика доторнай 6,5 мянган һаалишад хүдэлнэ. Эдэнэр баранидаа шахуу эхэнэрнүүд, олон хүүгэдтэй эхэнүүд болоно. Теэд һаалишад ехэнхи сагаа хүдэлмэри дээрээ үнгэргөөд, гэрэйнгээ ажал хэхэ заб сүлөөгөөр хомор байдаг. Тиимэһээ эдэ зоной гэрэйнь ажалые хүнгэдхэхын түлөө али болохоор оролдохо ёһотойбди. Жэшээлхэдэ, хүдөөгэй айлай гэрэйнь шала шардагдаагүй дээрэһээ тэрэниие элһээр үрэжэ угааха гэшэ али зэргэ хүшэр хүндэ байнаб. Хэрбээ энэ мэтын ажаһуудалай хэрэгтэ анхаран, гэрэйнь шалые шардуулхадаа туһалалсажа байгаа һаа, тэдэнэй ажалшье хүнгэрхэ, ариг сэбэрые сахиха, соёлой ёһоор ажаһууха хэрэгтэнь угаа ехэ удха шанартай байха бэлэй.

Механизаторнуудай ажаһуудалай хэрэгтэ анхармаар баһа нэгэ шухала зүйл бии. Полевой стан бүхэндэ халуун уһатай душ бии болгохо. Душгүй дээрэһээ манай зарим механизаторнууд гар нюураашье угаангүйгөөр, тоһо, хиртэй хэбээрээ эдеэ хоолоо бариадаг ушар али олон үзэгдэдэг байна.

Эдэ асуудалнуудые һайнаар шиидхэхын тулада медицинын эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, партийно-советскэ эмхинүүд, үйлэдбэриин управленинүүд, профсоюзай, комсомолой организацинууд соёлой добтолгоодо оролсожо, хүдөөгэй малшадай холын байрануудай ариг сэбэрэй байдалые эрид һайжаруулха тон шухала байна.

Депутат **Ц. О. Цыбиков** (Ара-Хэрээтын һунгуулиин округ) өөрынгөө үгэ дотор иигэжэ хэлэбэ:

— Манай аймаг соо һүүлэй жэлнүүдтэ хүн зониие медицинын талаар хангаха хэрэг нилээд һайжараа. Жэжэхэн 5—10 оронтой больницануудай оронда нэгэдэһэн томо больницануудые байгуулжа, гүйсэд мэргэжэлтэй эмнэгшэдээр, һайн түхеэрэлгэнүүд болон лабораторинуудаар хангаһан ябадал арад зоной элүүр энхэ байдалые дээшэлүүлгэдэ ехэ туһатай байна. Жэшээлхэдэ, Охин-Булагай совхозой партийна организациин болон дирекциин зүгһөө тусхай байра гаргажа, 50 оронтой томохон больница эмхидхээ. Тэндэнь ажалладжа эхилһэн эмшэд-мэргэжэлтэд үбшэнтэниие аргалха ажалаа һайнаар эмхидхэжэ, хүн зонһоо һайшаал магтаалда хүртэжэ байна. Больницын дэргэдэ санитарна машина бии. Тэндэхи эмшэд механизаторнууд болон малшадта хододоо ошожо, эмнэлгын туһаламжа үзүүлжэ, ариг сэбэрэй байдалые шалгажа байдаг болонхой. Эндэ үгэ хэлэһэн зарим нүхэд жэжэ больницануудые хааһан ябадалые ондо ондоогоор хаража үзэнэ. Минии һанахада, жэжэ больницануудые хааха хэрэгтэ зарим газарнуудта хойрогоошье хандаһан байжа болоо хаш. Нютагай хүн зоной элүүр мэндын байдалые гүйсэдөөр хангажа шадаха бололсоогүй байгаад тэндэхи больницые хааха гээшэ тоншье таарахагүй хэрэг бэзэ даа. Энэ шухала хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандажа болохогүй. Һуурин зоной ариг сэбэрэй, эмнэлгын талые хангажа шадахаар болоһон хойноо жэжэ эмнэлгэнүүдые нэгэдхэхэ хэрэгтэй. Бидэ энэ талаар һайса бодомжолон, саашадаашье томохон больницануудые эмхидхэжэ ажалаа үргэлжэлүүлхэ байнабди. Тиихэ... аймаг соомнай 7—8 томохон больницанууд байгуулагдажа, эмнэлгын мүнөө үеын эрилтые гүйсэд хангажа шадаха мэргэжэлтэдэй туһаламжа үзүүлэгдэжэ байха болоно.

Врачнууд болон дунда мэргэжэлэй эмшэд манай аймагта баһал дутамаг байна. Эмшэ мэргэжэлтэдгүй дээрэһээ 12 фельдшерскэ пунктнууд хаалтатай байха юм. Мүн 2000 хүрэтэр хүн зонтой томо һуурин газарнуудта фельдшергүй байха гэшэ тоншье таарамжагүй. Энэ асуудалые шиидхэхын тула дары арга хэмжээ абаха хэрэгтэй болоно. Хэрбээ республика дотороо медицинскэ дээдэ һургуулитай һаяар болоожо шадахагүй байгаа һаа, колхоз, совхозуудһаа эмнэлгын дээдэ болон дунда һургуулинуудта өөһэдын хүнүүдые ябуулжа, врачнуудые бэлдэхэ нэгэ арга бии. Иимэ арга зоотехнигүүдые, ветеринарнуудые бэлдэхэлгэ дээрэ колхоз, совхозууд хэрэглэдэг бшуу. Энэ аргые манай Элүүрые хамгаалха министерствэ ударидан ябуулаа һаань таараха гэжэ һанагдана.

Фельдшерскэ болон акушерскэ пунктнуудые тэр байраар хангаха асуудалые манай колхоз, совхозууд өөһэдөө шиидхэбэрилжэ эхилээ. Энэ асуудалые ажалшад хамтынгаа суглаан дээрэ табижа хэлсээд, ойрын хоёр жэлэй туршада тосхоноо болбосон тухалтай болгохо, фельдшерскэ болон акушерскэ пунктнуудай байрануудые, эмшэ мэргэжэлтэдэй тэр байрануудые түхеэрэн заһабарилжа ашаглалгада үгэхэ үялгануудые хаа хаанагүй абажа байна. Энэ түхеэрэлгэнүүдэй гаргашые колхоз, совхозууд өөһэдөө даажа абаха болоно.

Тэрэшэлэн элүүрые хамгаалга тухай энэ түрүүшын асуудалаар депутадууд **Н. Б. Пивоваров** (Элэхиин һунгуулиин округ), **А. С. Горобец** (Октябрьска һунгуулиин округ), **А. Д. Марков** (Красногвардейскэ һунгуулиин округ), **А. Ф. Ваганов** (Заводской һунгуулиин округ), **П. Н. Иванов**, (Хүдэриин һунгуулиин округ), **С. Г. Дугаров** (Тооройн һунгуулиин округ), **Н. Л. Барьядаев** (Каменска түбэй һунгуулиин округ), **А. И. Поздняков**—Баргажанай аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, **Д. Д. Васютин**—Улаан-Үдэ городой нэгэдэхи больницын главна врач, **Ц-Д. Ж. Жалсанов**—Яруунын аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, **Ф. М. Имешкенов**,—Зүүн-Сибириин түмэр замай управлениин дэргэдэхи медико-санитарна албанай хүдэлмэрилэгшэ, үгэ хэлэжэ, һонирхолтой һанамжа, дурадхалнуудые оруулба.

Дурсагдаһан асуудалаар сесси тусхай шиидхэбэри баталба.

Тэрэшэлэн Верховно Соведэй үзэмжэдэ табигдаһан бусад асуудалнуудые үргэнөөр зүбшэгдэжэ, түд тушан тогтоолнууд нэгэн дуугаар абтаба.

Республиканска больницын дэргэдэхи поликлиникын хүдэлмэрилэгшэд үбшэнһөө һэргылхэ хүдэлмэри ажалшадай дунда үргэнөөр ябуулдаг. Энэ талаар коллективэй ябуулһан бүхы ажалынь тусхай дансада бүридхэгдэнэ. Зураг дээрэ: поликлиникын ахалагша врач Ю. Г. Карнакова гэдэг медсестра Н. Белоусова, Р. Окунева гэгшэдтэй үнгэрһэн 7 хоногто ябуулһан ажалайнгаа дүнгые шалгажа байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ЗОНОЙ ЗОРИГ БАДАРУУЛНА

Болгар арад ородуудтай, эндэхи бусад арадуудтай үни холоhоо аха дүүгэй хани барисаатай юм. Турогуудай эзэмдэн богоолшолго доро байхадаа ород аханартаа найдадаг hэн. Тиин эдэнэр ехэ туhа хүргэhэн байха.

Бухы хүн түрэлтэндэ тэмсэл, жаргалай зам зааhан Октябриин революциин одоной Ород орон дээгүүр мандахадань, болгар хүдэлмэришэд, таряашад болон түрүү үзэлтэй интеллигентнэр баясан амаршалаа бэлэй. Ород аханарайнгаа жэшээгээр эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэхын тулада Болгариин Коммунис партиин туг доро нэгэдэн жагсаа hэн.

Манай орон хори гаран жэлэй турша соо фашис дээрмэшэдтэ дороможолуулан зобожо байhан юм. Теэд болгар зоной хубисхалта түрүү үзэлые ямаршье хүсэн даража шадаагүй. Жэл бухэндэ, ноябриин долоондо, ажалша зон улаан тугуудые бариад, жагсаалда гарадаг бэлэй. Тиигээд орон дотор партизан хүдэлөөнэй дэлгэрхэдэ, арад түмэн энэ туг доро дабшажа, дайсантай тэмсэhэн байна. Одоошье эрхэ сүлөөгэй үдэр—1944 оной сентябриин 9-нэй үдэр хүрэжэ ерээ hэн. Манай орондо Октябриин революциин тугые мандуулhан алдарта Совет Армиин сэрэгшэдые болгарнууд гудамжа, талмайнуудтаа гаража угтаа бэлэй. Энэ туг манда шэнэ амисхал оруулжа, эрхэ сүлөөтэ шэнэ ажабайдалай эхи табиhан байна.

Мүнөө манай орон аха дүү социалис гүрэнүүдтэй адли тэгшэ эрхэтэй гэшүүн болонхой. Агуу-ехэ Октябриин илаагүй hаа, Советскэ Союзай түhалаагүй hаа, Болгариин Арадай Республика бэеэ даанхай социалис гүрэн болож шадахагүй байгаа. Мүнөө манай оронийе бухы дэлхэй дээрэ хүндэлдэг. Уласхоорондын ехэ суглаануудта оромнай хабаадалсадаг. Совет оронтой хамтадаа эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг гээшэ.

«Манай парти Ленинэй агуу-ехэ партитай хододоо бата нэгэдэлтэй байдаг hэн, байхашье» гэжэ КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум тушаа Болгариин Коммунис партиин Центральна Комитедэй гаргаhан мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Амитан бүхэндэ туhатай нара, hалхиндал адляар манда болгар-совет хани барисаан шухала гэжэ манай арадай суута хүбүүн Георгий Димитров захиhан юм.

Октябриин революци Совет ороной арадай урда гэгээн гэрэлтэ үргэн зам нээжэ үгөө. Мүнөө эдэнэр коммунизм байгуулжа байна. Болгариин Арадай Республика энэл замаар урагшаа дабхина. Ажалша зонийе даража, дарлажа байhан капитализм манай орон дотор бүсалтагүйгөөр усадхагдаа. Болгариин хото, хүдөө нютагуудаар социалис харилсаан илан мандаба.

Манай эндэхи капиталис промышленностиин орондо хүсэн түгэс социалис индустри Советскэ Союзай туhаламжаар байгуулагдаад, хурдан түргэн хүгжэжэ байна. Арадай засагай жэлнүүдтэ шэнэ завод, фабрика болон комбинадууд баригдаа, томо томо городууд бодхоогдоо. Болгариин металлургиин гигант—Кремиковско комбинат Софи шадар баригдаа. Арадай ажахын шэнэ hалбаринууд: металлурги, машина бүтээлгын промышленность, электротехникэ, хими бии болгогдоо. Бүд нэхэдэг, эдеэ хоол бүйлүүлан бэлдэдэг промышленность хүгжэнэ.

Агууехэ Октябриин арюун туяа капиталис хархис байдалые сүмэ сохин Болгар оронийе тиигүүлээ. Болгар таряашад совет нүхэдэйнгөө жэшээгээр эрхим зэргын машина зэмсэгээр газараа хамтааран эдлэнэ, совет ханинарайнгаа дүй дүршэлые хэрэглэнэ. Тиин манай газар таряалан дээрэhээ элбэг баян ургаса абтана.

Болгариин хүдөө тосхонуудта олон гэр, hургуулинууд городойхиин тухэлтэйгөөр баригдана. Болгарида үндэhэн хубилалтануудай болоhоной ашаар улад зоной байдал hайжараа гэжэ манай таряашад хэлсэдэг. Агууехэ Октябриин илан мандаhанай ашаар ниимэ ехэ амжалта түйлагдаа.

Мүн соёлой болон искусствын ажал ябуулагшад тиигэжэ хэлсэдэг. Буржуазна Болгарида соёлшодой байдал түлюур түйган байhан. «Хүгжэмшэ хүнэй гэр хооhон» гэжэ манайда хэлсэдэг бэлэй. Теэд мүнөөнэй Болгариин мэдээжэ хүүршад Эмиль Камиларов, Дина Шнайдерман гэгшэд, мүн тэдэнэй хани нүхэд улад зондоо хүндэтэй хүнүүд болонхой. Эдэ хүгжэмшэдэй концертнүүдые хүн зон олоороо шагнадаг. Арадай засаг уран hайханиие хүгжөөхэ эрхэ нүхэсэл олгоо.

Болгар арадай коммунизмда зориhон замые Агууехэ Октябрь гэрэлтүүлнэ.

Ангел ТОДОРОВ,
уран зохёолшо, Димитровой шангай лауреат.
(АПН).

Буряадай хүдөө ажахын институт. Үглөө бүхэндэ хэдэн зуун залуушуул энэ үндэр ордон тээшэ яаралтайгаар hубарилдадаг. Зураг дээрэ: механизациин факультедэй 1-дэхи курсын студентнэр лекцидэ hууна.
Ф. ФЕДОРОВОЙ фото.

«БАЙГАЛ» ЖУРНАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ НОМЕР

hаяшаг «Байгал» журналай 5-дахи номер буряад хэлэн дээрэ барлагдан хэблэлhээ гараба.

«Хара хүн шубууд» гэжэ Иван Лазутинай романай үргэлжэлэлөөр номерой түрүүшын хуудаhанууд нээгдэнэ. Н. Островскиин түрэhөөр 60 жэл гүйсэhэнэй ойдо зорюулан, «Бахархан харагты...» гэhэн Ш. Нимбуевай шүлэг, мүн Дондок Улзытуевай «Минии малша буряад», «Ягаахан хонхо тухай шүлэг» гэжэ шэнэ шүлэгүүд, Цырен Шагжинай «Алтан намар», «Эдир наhан» гэжэ рассказууд hонирхолтой.

Даши-Дымбрыл Дугаровай «Харгыда», «Олоной дайсан» гэжэ түрүүшын рассказууд журналда толилогдобо. «Манан дэгдээ» гэhэн Баир Шракшанэгэй повесть журналда горитойхон hуури эзэлнэ.

Ородой агууехэ поэт М. Ю. Лермонтовэй түрэhөөр 150 жэлэй ойдо зорюулан, «Кавказай олзо хүбүүн» гэhэн зохёол хэблэгдэбэ.

Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойе угтуулан, «Үхэлэй харгыгаар» гэhэн М. Маркевичэй бэшэhэн документальна повесть, «Дуулая, нүхэд, дуулая гоёор!» гэhэн гаршаг доро уран зохёолшо Цыден-Жап Жимбиевэй шүлэгүүдые уншанабди. Скульптор Н. Жуковай бүтээлнүүдhээ hонин фото-буулгабаринууд номерто харуулагдана.

Агын литературна нэгэдэлдэ хабаадагшадай шүлэгүүд, Арсалан Жамбалоной «Хүнэй саана хүн...» гэжэ рассказ, буряад уран зохёолшо Дамба Дашинимаевай түрэhэн үдэрhөө хойшо 60 жэл болоhон үдэр түүрээн, тэрэнэй шүлэгүүд, «Туламтай шоно» гэжэ үльгэр толилогдоhон байна.

Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ц. Будаевай «Тогтомол холбоо үгэнүүд тухай» материал журналда гаргагданхай.

„Кубунчик“, „Клеткэ“. Алиндань дурлахабта?

Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын коллективтэ коммунис ажалай предприятиин нэрэ соло олгоhонhоонь хойшо гурбан жэл гүйсэбэ. Энэ үдэрые фабрикынхид «Ажалай хэрэгэй эстафетэдэ» зорюулhан байна.

Коммунис ажалай ударнигууд болож, бригадын слёдто хабаадалсахын түлөө мүрысөөндэ бухы коллектив хабаадалсаа. Комисси хадаа мүрысөөнэй дүн гаргаа. Эрхимэй эрхим цех, халаан, бригада элирүүлэгдээ.

Мүрысөөндэ мастер В. Н. Денисовагай хүтэлбэрилдэг бүд нэхэлгын үйлэдбэриин халаан, мүн залуу мастер У. М. Зайцевагай хүтэлбэриллэг ээрэлгын үйлэдбэриин халаан түрүү hуури эзэлhэн байха юм. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, гаргаhан продукциингаа шанар hайжаруулха талаар коммунис ажалай ударнигууд —аппаратчица Любовь Баландина, утаhа ээрэгшэ Екатерина Охрименко, бүд нэхэгшэд Валентина Хромова, Мира Зубкова болон бусад бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаhан байба.

Фабрикын технологууд продукциин ассортиментые шэнэдхэхэ хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулаа. Фабрикын дессинаторнууд М. В. Семеньков, Т. Н. Дрогина гэгшэд шэнэ зүйлэй гоё хээтэй бүд гаргаха талаар нилээд хүдэлмэри хэнэ. Дессинаторска лабораторидо бии болгогдоhон бүд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнэ. Үйлэдбэриин технолог бүхэн шэнэ бүд гаргалгада хабаадалсадаг. Тэдэнэрэй хэhэн ажаглалта хараада абтажа, гаргагдаха бүд дабтагдан нэхэгдэдэг байха юм. Тэрэнэй hүүлээр мэргэжэлтэ технологуудай хэhэн ажаглалта бүхэн анхаралда абтажа, hайн шанартай бүд гаргагдана.

Техническэ совет нэхэгдэхэ шэнэ бүдые бухы талаhаань хаража үзөөд, тэрэнээ Москва эльгээдэг. Октябрь hарада эльгээгдэhэн эрэшүүлэй үмдэхэ пальтогой «Байгал» гэжэ драп, залуушуулай пальто оёхо «Түмэн», платье-костюмай «Рада», пальтогой «Клеткэ», hургуулиин наhа хүрөөгүй багашуулай пальтогой «Кубунчик» гэжэ нэрэтэй бүд hайн сэгнэлтэдэ хүртөө. Эдэ табан янзын бүдүүдэй хэлбэри баталагдажа, «Кубунчик», «Клеткэ» тэдэгүүдынь үндэр сэгнэлтэ абаа.

1965 ондо фабрикын гаргадаг ассортимент шэнэдхэгдэн, бүри олон янзын болгогдохо.

Мүнөө үедэ фабрикын коллектив Москвада ноябрь соо нээгдэхэ выставкэдэ бэлэдхэжэ байна. Фабрикын нэхэдэг бүд арад зоной хэр хэрэглэдэг байхын тула октябриин 15-hаа 25 хүрэтэр Ангарск хотодо бүд худалдаха выставкэ эмхидхэhэн байгаабди. Худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд шэнэ сезондо хэрэглэгдэхэ бүд захихын тулада ямар бүдэй хэрэгтэй байhыень тодорхойлно.

Энэ сезон соо шэнэ янзын бүдүүдhээ гадна, hайн шанартай, гоё үнгэтэй болгогдоhон бүд бии. Химигүүд Р. Хамышкеев, Г. Усанов, Э. Лякишев, Л. Синицкий гэгшэд олон янзын үнгэтэй бүд бии болгоо. Үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэhэн бухы шэнэ бүдүүд Москвада үнгэрэгдэдэг яармагта эльгээгдэжэ, тэндэ эсэсэй сэгнэлтэ абадаг байна.

Яармаг дээрэ манай нэхэhэн бүд Москвагай фабрикын гаргаhан бүдүүдтэй хамта табигдадаг. Юуб гэхэдэ, бидэнэр Москвагай «Освобожденный труд», Купавинска фабрикануудай коллективтэй мүрысэнэбди. Тиимэhээ манай коллектив оронойнгоо түрүү фабрикануудтай адли алхам хэхын тулада горитой юумэ бүтээнэ.

М. ЗАВГОРОДНЯЯ,
Улаан-Үдын сэмбын фабрикын главна инженер.

ХҮҮГЭДЭЙ СААДТА ХҮХЮУТЭЙ

Шаг шуяа табилдаhан үхибүүдэй хүхюу абяанда заримдаа ойгошохоор хэбэртэй. Теэд хүмүүжүүлэгшэдэй ороод ерэхэлээр үхибүүдэйшье шуяан нэгэ бага намдажа:

— Вера Игнатьевна, бидэндэ hонин юумэ хөөрыт даа,—гэлдэн, нэгэ эхэнэрые үхибүүд тойрошоно. (Нэгэдэхи зураг).

Нээрээшье Баунтын геологуудай экспедициин хүүгэдэй саадта хододоо хүхюутэй байдаг, бага үетэн хүмүүжүүлэгшэдэй халуун анхаралаар хүреэлэгдэнхэй. Үхибүүдэй үдэрэй гүрим ямар тодо, шанга гэжэ hанаабта? Тэдэнэр саг соогоо эдеэлнэ, амарна, сэнгэнэ. Эмшэлэгшэ Вера Игнатьевна Лачерева тэдэнэй элүүр энхые наринаар сахина.

Эдеэ шанагша Нина Михайловна Россовагай (хоёрдохи зураг) бэлдэhэн эдеэ хоолые амталаад үзэбэл, хэлэеэ таhа хазан алдахат. Энэ хүмнай үхибүүдтэ ямар амтатайхануудые пирожки баридаг гээшэб!

Холын аяншалгаhаа эхэ эсэгэнэрэйнгээ бусажа ерэхэдэ, саадhаа hаяхан ерэhэн үхибүүд ехэл hонинтой байдаг. Юундэб гэхэдэ, энэ үнгэрhэн үдэр саадтаа ямар гоё наада наадаhанаа, юун тухай хүмүүжүүлэгшынгээ хөөрэhые, Нина Михайловнагай амтатайхан ямар эдеэ шанаhые тэдэнэр эжэлэнгүй хөөрэхэ дуратай ха юм. Зарим нэгэниинь шүлэг сээжэлдэхэ, нүгөөдүүлынь дуу шуунда hураха, зариманиинь тэбхээнсэгээр гэр бариха. Юрэдөө хүн бүхэн «ажалтай» даа.

Үхибүүдэй гэртэхиин хүмүүжүүлэгшэ—няня Людмила Цыдыповае юун гэhэн хүндэтэйгөөр угтан абадаг бэ. Эдэ заахан хүнүүдээр үдэр бүри носолдохо, хүдэлхэ гээшэнии тиимэ бэлэхэн хэрэг бэшэ. Теэд Людмила Цыдыпова оролдосотой, үхибүүдтэ айхабтар дуратайл халаа эдэниие hайн хүнүүд болгохын түлөө мүнөөнhөөнь оролдоно гээшэ бшуу.

Саадта ябадаг үхибүүдэй «хоёрдохи гэр» болоhон энэ байшанда орбол, тунгалаг, арюухан таhалга соогуур ябахат. Эндэ ингэжэл багашуул амарна, сэнгэнэ ха юм даа.

Ф. СОРОКИНОЙ
фототекст.

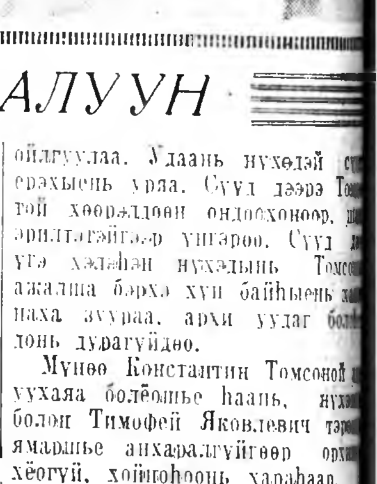

НҮХЭДЭЙ АЛЬГАН ХАЛУУН

Тимофей Яковлевич гансахан ажалша бэрхээрээ магтаалда ороhон хүн бэшэ, hайн hанаатай, hайхан сэдьхэлтэй байhаараа нүхэд зондоо хүндэтэй. Хододоо тэрэ нүхэдэйнгөө hайн hайхан ябахыень хүсэдэг. Хүнүүдэй халта халуурхаяа забдахада hанаагаа зободог. Тиимэ ушарай болоходо хуушанай барилгашан Тимофей Яковлевич тэдэнэртэй үнэн зүрхэнhөө хөөрэлдэхые заашье хэмнээрхэдэггүй. Нүхэдэйнгөө хэhэн алдууе заажа, заhажа үгэхые эрмэлзэдэг байна.

Барилгын монтажна 5-дахи управлениидэ нүхэдэй сүүдэй түрүүлэгшые hунгаха тухай хэлсээн болобо. Энэ ехэ хүдэлмэриие Т. Я. Добросельскидэ найдаха гэжэ хэлсэhэн байгаа. Иимэ үүргэ даагаад байхадаа, хүнүүдые гансахан үгэдөө оруулха, идхалга хэхэ бэшэ, харин тэдэниие заhан заларуулха талаар горитой хүдэлмэри хэхэ болобо. Хуушанай барилгашан Тимофей Яковлевич элдэб муу ябадалтай эрид шууд тэмсэл ябуулжа эхилээ.

Нүхэр Зинченкын бригадада маляр Константин Томсон хүдэлдэг. Тэрэ ажалаа hайса мэдэхэ хүн. Гээшье hаа, энэ нүхэрнай хатуу харатай нүхэсэшэhэн байха юм. Бригадынхид Томсоной hаараг ябадал тухай хөөрэлдөө. Теэд туhа болоhон юумэ үгы.

Тиихэдэнь Тимофей Яковлевич тэрээнтэй хөөрэлдэхэ баатай болобо. Болоhон ушар байдалые урдшалан hайса шалгажа үзэдэг заншалтай. Хүрэhөөр тэрэ хүнэй хэнтэй нүхэсэдэг байhаниие яаралгүйхэнөөр хаража, хөөрэлдэжэ үзөөд, зохихо тобшолол хэдэг. Томсоной хэрэг харахынгаа урда тэрэ баhал тиигэжэ хүдэлөө.

Константин Томсон иимэ хүндэтэй хүнтэй хөөрэлдэхэдөө, хэлэhэн үгэдэнь хайша хэрэгөөр хандажа, анхаралгүй орхихо, тэрэнэй үгэ дуулангүй байха аргагүйдэбэ. Хөөрэлдэхэдөө хараал шэрээл табингүй, дарууханаар дуугаралсаа. Нүхэр Добросельский архиин хоро шаранай ямар хойшолонтой байhан тухайнь ойлгуулаа. Удаань нүхэдэй сү[...] ерэхыень урла. Сүүд дээрэ То[...] той хөөрэлдөөн ондоохоноор, [...] эрилтэгэйгээр үнгэрөө. Сүүд [...] үгэ хэлэhэн нүхэдынь Томсо[...] ажалша бэрхэ хүн байhыень [...] наха зүураа, архи уудаг бол[...] донь дурагүйдөө.

Мүнөө Константин Томсоной [...] ухаяа болёошье hаань, нүхэ[...] болон Тимофей Яковлевич тэрэ[...] ямаршье анхаралгүйгөөр орхи[...] хёогүй, хойноhоонь харахаар.

Борис-Цырен Бабаев, Иван [...] шеев гэгшэд хэhээлтын газарhаа [...] рилгын талмай дээрэ ерэhэн бай[...] Тэдэнэр үлүү гаратар архи у[...] хёод, гааралдахаяа hанадаг бай[...]

Тимофей Яковлевич тэдэнэрые [...] хэдэй сүүдтэ дуудажа, бусад хү[...] мэрилэгшэдтэйнь хамта нүхэд [...] баев Аюшеев хоёртой үнэн зү[...] hөө хөөрэлдөө. Тэдэндэ шан[...] дурадхагдаа.

Нүхэр Добросельский бусад [...] хүнүүдтэ ямар туhаламжа хэ[...] болоноб, тэдэнэртэй хөөрэлдэ[...]

Нүхэдэй сүүдэй түрүүлэгшэ [...] хай хэлэнэбди. Тимофей Яко[...] районой Соведэй депутат, бари[...] райкомой ажаhуудалай коми[...] гэшүүн юм. Тиимэhээ арад зо[...] гоо улам hайхан байдалтай бол[...] түлөө оролдоно.

Ф. КЛЕЙМЕНО[...]

Чилиин аша туhада

САНТ-ЯГО, ноябриин 3. (ТАСС). Чили тухай анхарал табидаг бухы оронуудтай, илангаяа Советскэ Союзтай, Чехословаки болон Польшотой харилсаа тогтоохо тухай үгэhэн найдуулгаяа бидэнэр бэелүүлхэбди гэжэ Габриэль Вальдес «Вистасо» гэжэ недели бүриин хэблэлдэ интервью үгэхэдөө мэдүүлhэн байна. Тэрэ республикын президентын тушаалда мүнөөдэр орохо Эдуард Фрей гэгшын правительствада гадаадын хэрэгүүдэй министрэй тушаал даадаг юм. Эдэ харилсаанууд худалдаа наймаанай, соёл культурын холбоо барисаа хүгжөөхэ талаар Чилидэ ехэ удха шанартай гэжэ министр онсолон тэмдэглээ.

Хэблэлэй баhа нэгэ асуудалда харюусахадаа, Кубые Американ оронуудай хоорондохи харилсаануудта дахяад хабаадуулха гээшэ манай зорилго болоно гээд Габриэль Вальдес саашань хэлээ. Энэ харилсаанда экономическа болон социальна ондо ондоо байгуулалтатай оронууд хабаадалсаха ёhотой.

Ондо ондоо политическэ болон ниитын байгуулалтатай оронууд амгалан ёhоор мүрысэхэ зэргэтэй гэжэ Габриэль Вальдес хэлээ.

ЛИНДОН ДЖОНСОНОЙ hҮРТЭЙ ИЛАЛТА

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 4. (ТАСС). Джонсоной илаха байhые дуугаа үгэлгын шэнэ мэдээн лаблаба. Нью-Йоркын сагаар 11 час 45 минутада (Москвагай сагаар 7 час 45 минутада) бухы орон доторхи hунгуулиин участогуудай 50 процентдэ дуугаа үгэлгын дүн гаргагдаа. Джонсондо 23 миллион 608 мянган хүн, Голдуотерто 15 миллион 303 мянган хүн дуугаа үгэhэн байна.

Голосуудай үлэhэн хахадые тоолохо гаргахадашье, hунгалтын үрэ дүндэ ехээр нүлөөлжэ шадахагүй байха. Информационно агентствануудэй лаб дээрэ тоолоожо үзэhэнэй ёhоор, Джонсон бухы дээрээ 418 hунгалгашадай штадуудта (президент болоожо hунгагдахын тула 270 hунгалгашадай дууе абаха) Джонсон шиидхэхы амжалта түйлаха байна. Дуугаа үгэлгын дүнгүүдэй үшөө гарзадүй бусад штадуудта Джонсон булюу байдалтай. Тэдэ штадуудта дүн хамта 48 hунгалгашад бии.

Голдуотер 35 hунгалгашадтай оройдоо 4 штадта илажа гараа. Мүн гурбан бэгахан штат дотор халта булижа болохо байха.

Хүдэлмэригүйшүүл лаб олошорхо

РИМ, ноябриин 3. (ТАСС). 1965 ондо Италиин экономикын хүгжэлгые харуулhан мэдээнүүд тухай тайлбариие «Унита» газетэ мүнөөдэр толилоо. Эдэ мэдээнүүдые Италиин промышленностиин эзэдэй конфедерациин орган бологшо «Вентикуаттро оре» газетэ тунхаглаhан байгаа. «Унита» газетын онсолон тэмдэглэhэнэй ёhоор, эдэ тоонууд юрын «багсаамжанууд» бэшэ, харин Италиин монополинуудай зохёоhон бодото программа болоно. Энэ программын ёhоор, Италиин промышленностьдэ хүдэлмэригүйшүүлэй тоо 1965 ондо хорохогүй, харин 111 мянган хүнөөр олон болохо байна. «Хүдэлмэригүйшүүл бүри олон болохо, предприятинуудта ажалтай үлэhэн хүдэлмэришэдые мүлжэлгэ шангадхагдаха, эзэд баяшуулай ашаг олзо ехэ болохо» гэhэн тобшолол эдэ мэдээнүүдые шэнжэлхэдэ. «Унита» газетэ тобшолол хэhэн байна.

Конституцияа хамгаална

ТОКИО, ноябриин 3. (ТАСС). Японой мүнөөнэй конституциие наринаар сахиха, тэрэниие хубилгаха hэдэлгэнүүдhээ арсаха уряатайгаар правительствада конституциие хамгаалха талаар Япондо үсэгэлдэр байгуулагдаhан «Арбанай комитедэй» гэшүүд хандаhан байна. Энэ комитедтэ мэдээжэ эрдэмтэд, политическэ, олониитын ажал ябуулагшад, тэрэ тоодо премьер-министр урдань байhан Тэцу Катаяма, Нобелевскэ шангай лауреат физик Хидэки Юкава, Японой армиин урдын генерал Сабуро Эндо гэгшэд бии.

Министрнүүдэй Кабинедэй генеральна секретарь Дзэнко Судзуки гэгшэдэ үсэгэлдэр тэдэнэй барюулhан мэдүүлгэ соо иигэжэ онсолон тэмдэглэгдэнэ. Правительство хадаа конституциие хубилгаха түсэбүүдhээ, дайн байлдааhаа болон бүү зэбсэгhээ Япон арсаха ёhотой гэhэн дүримүүдые хамгаалха зэргэтэй.

Арадууд бэеэ даанхай байдалтай болохо эрхэтэй

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 3. (ТАСС). 24 ороной түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн тусхай комитет хадаа Басутолендын, Бечуаналендын болон Свазилендын арадууд өөрыгөө тодорхойлхо, бэеэ даанхай байдалтай болохо бүрин эрхэтэй гэжэ гэршэлэн баталха зуураа, эдэ гурбан орон нютагуудтахи арадуудай hунгамал түлөөлэгшэдтэ засаг түрыень дамжуулан үгэхэ хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абахыень Англида дурадхаа.

Афро-Азиин арбан хоёр ороной болон Югославиин резолюциин проект олонхидой 18 дуугаар баталан абтаа. Табан делегаци, тэрэ тоодо Англиин түлөөлэгшэ, hаналаа баряа.

Резолюци хадаа нютаг зонhоо булаан абтаhан бухы газарые тэдэнэртэ бусаахыень «зонхилогшо гүрэниие» уряална. Урда-Африкын республикын үндэhэ яhанай илгаа гаргагшадhаа эдэ нютаг оронуудай экономическа талаараа дулдыданги байлгые болюулха эрилтэ хэнэ. ЮАР-ай политика хадаа эдэ газар нютагуудай экономическа талаараа тогтууритай, бүрин бүтэн байха ябадалда гай түбэг тохёолдуулна. Эдэ газар нютагуудые эзэлэн абаха гэhэн али бухы hэдэлгэ ЮАР-ай зүгhөө гаргагдаа hаа, эзэрхэг түримхэй ябуулга гэжэ тоологдохо гээд тусхай комитет зааhан байна.

У ТАНАЙ МЭДЭЭСЭЛ

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 3. (ТАСС). ООН-ой генеральна секретарь У Тан Генеральна Ассамблейн XIX сесси 1964 оной декабриин 1-дэ нээгдэхэ болоо гэжэ хуулитаар соносхоо.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Хүдөө ажахын үйлэдбэриин технологиие hайжаруулха» гэhэн түрүү бэшэг, КПСС-эй болон ИКП-гэй түлөөлэгшэнэрэй уулзалга, Октябриин урда тээхи мүрысөөн тухай материалнууд, БурАССР-эй Верховно Соведэй V сесси дээрэ республикын Элүүрые хамгаалгын министр нүхэр Петушиновай элидхэл.

Хоёрдохи хуудаhанда: нүхэр Петушиновай элидхэлэй түгэсхэл, мүн сесси дээрэ депутадуудай хэлэhэн үгэнүүд, түр[...] оронойнмнай hониннууд.

Гурбадахи хуудаhанда: «С[...]ёлшодой съездые угтуулан» г[...]hэн рубрика доро В. Орлов[...] статья, Кривошеин — «И. В[...] Бабушкин тухай шэнэ мэд[...]нүүд», Буряадай композит[...] Жигжит Батуевтай хөөрэлдөө[...] хилын саанахи мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: Б[...] Лавренев Ю. Вышинский хо[...]рой «Аврорын буудалга» г[...]hэн сценараар табигдаhан ура[...] hайханай шэнэ фильм тухай[...] информаци. А. Верещагина-«Почтын 17-дохи отделени[...] басагад», мүн бэшэ hониннууд.

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.
Н00263. Зак. № 1149